

Indicadores van witwassen

en terrorismefinanciering

Handboek voor medewerkers

van de Belastingdienst

**Indicatoren van witwassen en
terrorismedinanciering
Handboek voor medewerkers van de
Belastingdienst**

Dit document, evenals alle gegevens en elke kaart die hierin is opgenomen, doen geen afbreuk aan de status of soevereiniteit over welk territorium dan ook, aan de afbakening van internationale grenzen en grenzen en aan de naam van een gebied of stad.

Dit document is vastgesteld en goedgekeurd door de Committee on Fiscal Affairs op 10 juni 2019 en voorbereid voor publicatie door het OESO Secretariaat.

Citeertitel:

OESO (2019), Indicatoren van witwassen en terrorismefinanciering Handboek voor medewerkers van de Belastingdienst, OESO, Paris.

www.oecd.org/tax/crime/Indicatoren-van-witwassen-en-terrorismefinanciering-Handboek-voor-medewerkers-van-de-Belastingdienst.pdf

Photo credits: Voorbladillustratie © RomanR /Shutterstock.com.

© OESO 2019

U kunt OESO-inhoud kopiëren, downloaden of afdrukken voor eigen gebruik en u kunt fragmenten uit OESO-publicaties, databases en multimediateproducten opnemen in uw eigen documenten, presentaties, blogs, websites en lesmateriaal, mits een passende erkenning van de OESO als bron en copyright-eigenaar wordt gegeven. Alle verzoeken voor openbaar of commercieel gebruik en vertaalrechten moeten worden ingediend bij rights@oecd.org.

Voorwoord

Het doel van het handboek *Indicatoren van witwassen en terrorismefinanciering* is om het bewustzijn van witwassen en terrorismefinanciering bij medewerkers van belastingdiensten te vergroten. Primaire doelgroep van dit handboek zijn de medewerkers van belastingdiensten die tijdens de uitvoering van boekenonderzoeken en het doen van kantoortoetsen indicatoren van ongebruikelijke of verdachte transacties of activiteiten kunnen tegenkomen en deze melden. Het handboek gaat niet in op strafrechtelijke onderzoeksmethoden, maar het beschrijft de aard en samenhang van witwasactiviteiten en terrorismefinanciering, zodat belastingdienstmedewerkers en belastingdiensten als zodanig een beter begrip krijgen van hun mogelijke bijdrage aan de bestrijding van deze ernstige misdrijven.

Dit handboek is een update van de OESO publicatie uit 2009: *Indicatoren van witwassen, handboek voor medewerkers van de Belastingdienst*. Deze update bevat een uitbreiding van de publicatie uit 2009 met onder andere hoofdstukken als 'Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en buitenlandse rechtspersonen' en 'Indicatoren voor cryptovaluta' in relatie tot witwassen. In een afzonderlijk hoofdstuk zijn indicatoren van terrorismefinanciering opgenomen in verband met de toenemende terrorismedreiging.

Het doel van het handboek is het bewustzijn bij medewerkers van belastingdiensten over de mogelijke gevolgen van bepaalde transacties en activiteiten, te relateren aan witwassen of terrorismefinanciering, te vergroten. Het is niet bedoeld om het binnenlands beleid of werkwijzen te vervangen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Afkortingen	9
Managementsamenvatting	11
Inleiding	13
Criminaliteitsbestrijding	13
Waarom criminelen geld witwassen	13
Terroristen hebben geld nodig	13
De Financial Action Task Force	14
Witwassen	15
Definitie	15
Witwasbestrijding: waarom?	15
Het witwasproces	16
Trends en ontwikkelingen in witwassen	19
Terrorismefinanciering	21
Definitie	21
Bestrijden van terrorismefinanciering: waarom?	21
Wettelijke context	21
Het terrorismefinancieringsproces	22
Trends en ontwikkelingen in terrorismefinanciering	24
Overeenkomsten en verschillen tussen witwassen en terrorismefinanciering	25
Rol van medewerkers van de Belastingdienst	27
Inleiding	27
Bevorderen kennis en bewustwording	27
Kritische houding	28
De zichtbaarheid van ongebruikelijke transacties	29
Indicatoren	30
De melding van ongebruikelijke transacties	30
Afronden of stilleggen van het onderzoek	31
Internationale informatie-uitwisseling	31
Rol van belastingdiensten in onderzoeken na een terroristische aanslag	31
Indicatoren van witwassen	33

Indicatoren voor natuurlijke personen (niet-winst)	35
Inleiding	35
Indicatoren	35
Voorbeelden	36
Indicatoren voor kantoortoets en voorbereiding controle	39
Inleiding	39
Indicatoren	39
Voorbeeld	40
Indicatoren voor ondernemingen	41
Inleiding	41
Indicatoren	41
Voorbeelden	42
Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en buitenlandse rechtspersonen	45
Inleiding	45
Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties	45
Indicatoren voor buitenlandse rechtspersonen	46
Voorbeelden	46
Indicatoren voor vastgoed	49
Inleiding	49
Indicatoren	50
Voorbeeld	50
Indicatoren voor contant geld	53
Inleiding	53
Indicatoren	53
Voorbeelden	54
Indicatoren voor cryptovaluta	57
Inleiding	57
Transacties en anonimiteit	57
Gebruikers	58
Risico's	58
Indicatoren	59
Voorbeeld	60
Indicatoren voor internationale handelsstromen	61
Inleiding	61
Indicatoren	62
Voorbeeld	63
Indicatoren voor leningen	65
Inleiding	65
Indicatoren	66
Voorbeelden	67

Indicatoren voor zakelijke dienstverleners	69
Inleiding	69
Indicatoren	70
Voorbeeld	70
Indicatoren van terrorismefinanciering	73
Indicatoren voor natuurlijke personen (niet-winst)	75
Inleiding	75
Financiers en aanhangers	75
Indicatoren voor financiers en aanhangers	75
Organisatoren	77
Indicatoren voor organisatoren	77
Uitvoerders	78
Indicatoren voor uitvoerders	78
Voorbeelden	79
Indicatoren voor ondernemingen	83
Inleiding	83
Indicatoren	83
Voorbeelden	84
Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties	87
Inleiding	87
Indicatoren	87
Indicatoren voor cryptovaluta	89
Inleiding	89
Indicatoren	89
Voorbeeld	90
Achtergrondinformatie	91
Achtergrondinformatie over witwassen	91
Achtergrondinformatie over terrorismefinanciering	91

FIGUREN

Figuur 1. Het witwasproces	17
Figuur 2. Het terrorismefinancieringsproces	22
Figuur 3. Witwassen en terrorismefinanciering: een vergelijking van de modellen	26
Figuur 4. Buitenlandse debet/creditkaarten	37
Figuur 5. De onderneming op het eerste gezicht	42
Figuur 6. Gefingeerde omzet	43
Figuur 7. Niet-transparante eigendom	47
Figuur 8. ABC-transactie	51
Figuur 9. Smurfen	55
Figuur 10. Bitcoinhandel: verboden goederen	60
Figuur 11. Trade-based money laundering - facturering	64
Figuur 12. Loan-back witwassen	67

Afkortingen

AAFD	Aanmelding en afhandeling fiscale delicten, douane- en toeslagendelicten
AML	Anti-Money Laundering
AMLC	Anti Money Laundering Centre
ATM	Automated Teller Machine
BTW	Belasting op de toegevoegde waarde
EC	Europese Commissie
FATF	Financial Action Task Force
FIU	Financial Intelligence Unit
GPS	Global Positioning System
KYC	Know-Your-Customers
LLC	Limited Liability Company
MSB	Money Service Business
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
PGP	Pretty Good Privacy
REACH	Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals
VN	Verenigde Naties
OB	Omzetbelasting

Managementsamenvatting

Financiële misdrijven, waaronder fiscale misdrijven, witwassen van geld en financieren van terrorisme, ondermijnen de politieke en economische belangen van jurisdicties en vormen een ernstige bedreiging voor de nationale veiligheid. Opsporingsdiensten en het Openbaar Ministerie, die zich inzetten voor de bestrijding van deze misdaden, werken met beperkte middelen en de technologische vooruitgang betekent dat criminelen steeds geavanceerdere methoden gebruiken om detectie te voorkomen. De bestrijding van deze misdaden vereist daarom een integrale overheidsaanpak waarbij verschillende autoriteiten kennis en vaardigheden kunnen bundelen om deze misdaden gezamenlijk te voorkomen, op te sporen en te bestrijden.

Fiscale misdrijven zijn door hun aard nauw verbonden met andere financiële misdrijven en het is algemeen erkend dat belastingdiensten een centrale rol hebben bij het identificeren en melden van witwassen en terrorismefinanciering. Hoewel de voordelen van informatie-uitwisseling tussen belastingdiensten en anti-witwasautoriteiten bekend zijn, staan zowel ontwikkelde als ontwikkelende jurisdicties voor voortdurende uitdagingen als het gaat om de toepassing van deze samenwerking tussen overheden in de praktijk.

In 2009 publiceerde de OESO de eerste versie van dit handboek als een praktisch hulpmiddel om de samenwerking tussen belastingdiensten en anti-witwasautoriteiten te versterken. Dit handboek is een update van de versie uit 2009 met betrekking tot witwasindicatoren en bevat voor het eerst materiaal om het bewustzijn van medewerkers van belastingdiensten met betrekking tot financiering van terrorisme te vergroten.

Er zijn aanzienlijke voordelen te behalen door de ontwikkeling van sterke wettelijke, institutionele, operationele en culturele kaders voor belastingdiensten om informatie te delen met autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de bestrijding van het witwassen van geld en terrorismefinanciering. Pogingen om deze criminele activiteiten te bestrijden beginnen met een krachtige inzet van politieke leiders, maar eindigen uiteindelijk met overheidsfunctionarissen die dit beleid in de praktijk uitvoeren.

Overheden over de hele wereld worden aangemoedigd om dit handboek te gebruiken en aan te passen aan de specifieke omstandigheden van hun jurisdictie, rekening houdend met de verschillende rollen die belastingdiensten hebben bij het melden van ongebruikelijke of verdachte transacties, het ontvangen van verdachte transactiemeldingen en het onderzoeken van witwassen en terrorismefinanciering. Dit kan het vermogen van medewerkers van belastingdiensten om witwassen en terrorismefinanciering te identificeren en te melden versterken, waardoor de inspanningen van de hele overheid om deze illegale en destructieve activiteiten op te sporen, af te schrikken en te voorkomen, worden versterkt.

Inleiding

Criminaliteitsbestrijding

Criminaliteitsbestrijding is van oudsher steeds gericht geweest op het oplossen van gepleegde misdrijven. Sinds eind jaren tachtig van de vorige eeuw is binnen dit dadergericht opsporen meer aandacht gekomen voor de opbrengsten van criminele activiteiten en de ontneming daarvan. De huidige praktijk van meldingen van ongebruikelijke en verdachte (financiële) transacties maakt dat deze vaak startpunt zijn van een strafrechtelijk onderzoek zonder dat enig zicht bestaat op een gronddelict.

Waarom criminelen geld witwassen

Een persoon die misdrijven pleegt, zal in eerste instantie willen voorkomen dat hij voor zijn criminele activiteiten in beeld komt bij Justitie, de politie, andere opsporingsdiensten of de Belastingdienst. Daarnaast zal hij willen voorkomen, mocht hij worden aangehouden, dat zijn crimineel verkregen vermogen kan worden getraceerd en in beslag wordt genomen.

Heeft hij dit 'overleefd' en wil hij van zijn nieuw verworven rijkdom gaan genieten, dan doet zich een nieuw probleem voor. In veel gevallen namelijk, zal het aangegeven (legitieme) inkomen en vermogen onvoldoende zijn om als verklaring te kunnen dienen voor omvangrijke bestedingen. Gaat hij toch zijn geld (zichtbaar) uitgeven, bijvoorbeeld aan een dure auto, dan loopt hij het risico dat de Belastingdienst, de politie of Justitie een onderzoek gaat instellen naar de herkomst van het geld. Uit dit onderzoek kan naar voren komen dat het vermogen is opgebouwd uit niet aangegeven, mogelijk zelfs crimineel verkregen, inkomen.

Om het uit misdrijf verkregen geld zorgeloos te kunnen uitgeven zal de crimineel er enerzijds voor moeten zorgen dat geen direct verband meer te leggen valt tussen het vermogen en de illegale herkomst, anderzijds zal hij een verklaring moeten hebben die ziet op een (schijnbaar) legale herkomst van het vermogen. Met andere woorden: hij zal zijn gelden moeten gaan witwassen.

Terroristen hebben geld nodig

Terroristische organisaties lopen sterk uiteen, variërend van grote, staat-achtige organisaties tot kleine, gedecentraliseerde groepen en zelfsturende netwerken. Terroristische aanslagen zijn ook gepleegd door autonoom handelende personen die inspiratie hebben gevonden in een geradicaliseerde omgeving of door zelfradicalisering. Ook deze zogenaamde '*lone actors*' moeten hun activiteiten financieren en zij kunnen een bijzondere uitdaging zijn voor wat betreft het identificeren van waarneembare indicatoren.

Het is gebruikelijk om '*lone-actor*'-terroristen in twee groepen te onderscheiden. De eerste groep bestaat uit personen die geïnspireerd zijn door radicale ideeën gepropageerd door, meestal buitenlandse, terroristische organisaties. De tweede groep bestaat uit personen die geradicaliseerd zijn op basis van invloeden uit de omgeving waarin ze leven (waarin bijvoorbeeld anti-overheid gevoelens aanwezig zijn).

De 'lone actor' terrorist probeert het hele proces in eigen hand te houden, van het financieren van zichzelf tot het uitvoeren van de aanslag.

De financieringsbehoeften van terroristen weerspiegelen deze diversiteit, die sterk varieert tussen organisaties. Financiering is niet alleen vereist om specifieke terroristische operaties te financieren, maar ook om de kosten van het ontwikkelen en onderhouden van een terroristische organisatie te dekken en om een omgeving te creëren die nodig is om de activiteiten te ondersteunen en vol te houden.

Degenen die zich schuldig maken aan terroristische misdrijven, hebben middelen nodig om die activiteiten te ondersteunen. Voor de kosten van dagelijks levensonderhoud zoals voedsel en onderdak, tot reizen, training en uitrusting en voor het uiteindelijk plegen van de misdrijven, moeten er middelen worden geworven. Deze middelen kunnen afkomstig zijn van derden (geldschieters en aanhangers), van hun eigen vermogen of inkomen en van legale of illegale bronnen. 'Lone actors' kunnen hun activiteiten zelf financieren uit legitieme bronnen (bijvoorbeeld salaris of andere inkomsten, spaargeld, creditkaarten) of uit illegale middelen (bijvoorbeeld criminaliteit, geldschieters van terroristen) of financiële steun die van anderen wordt ontvangen (bijv. familie, vrienden, uitkeringen en toeslagen, goede doelen, etc.).

De directe kosten van individuele aanslagen zijn steeds laag geweest in verhouding tot de schade die ze hebben aangericht of hadden kunnen aanrichten. Echter, het onderhouden van een terroristisch netwerk of zelfs een specifieke cel voor de werving van personen, de planning en de inkoop van materialen tussen aanslagen, legt een aanzienlijk beslag op de middelen. Om gedurende een langere periode internationale terroristische netwerken in stand te houden en hun doelen te bevorderen, is een behoorlijke infrastructuur nodig. Terroristische organisaties hebben veel geld nodig om een dergelijk infrastructuur voor de organisatorische en logistieke ondersteuning te creëren en te onderhouden, als ook een ideologie van terrorisme te ondersteunen door middel van propaganda en de ogenschijnlijk legitieme activiteiten te financieren die nodig zijn om een schijn van legitimiteit op te houden voor deze organisaties.

De Financial Action Task Force

De Financial Action Task Force (FATF) is een intergouvernementeel orgaan met als doel de ontwikkeling en bevordering van beleid ter bestrijding van het witwassen van geld en terrorismefinanciering, en andere gerelateerde bedreigingen van de integriteit van het internationale financiële stelsel. De FATF heeft een reeks aanbevelingen ontwikkeld die worden erkend als de internationale standaard voor de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. De FATF (en zijn regionale instanties) is ook het orgaan dat deze standaarden monitort. Veel landen hebben zich gecommitteerd aan deze standaarden en sterke en alomvattende kaders ontwikkeld voor het bestrijden van het witwassen van geld en financiering van terrorisme, waarbij handhavings- en veiligheidsdiensten de instrumenten krijgen die zij nodig hebben om betere bescherming te bieden tegen de steeds evoluerende bedreigingen van het witwassen van geld, terrorisme en georganiseerde misdaad.

Witwassen

Definitie

De FATF heeft witwassen gedefinieerd als een handeling of een reeks van handelingen gericht op het doorbreken van het verband tussen de criminele activiteiten en de opbrengsten daaruit, alsmede het geven van een schijn van een legale herkomst aan die opbrengsten (*'the processing of [...] criminal proceeds to disguise their illegal origin' in order to legitimise the ill-gotten gains of crime.*¹)

Witwasbestrijding: waarom?

Bij het plegen van misdrijven, zoals drugshandel, mensenhandel, diefstal, oplichting, corruptie, afpersing en belastingfraude, wordt door criminelen veel geld verdiend. Dit geld wordt voor een groot deel weer uitgegeven aan het financieren van nieuwe criminele activiteiten, maar deels ook aangewend voor legale doeleinden en bestedingen. Door het succesvol witwassen van gelden wordt het plegen van criminele activiteiten in standgehouden en bevorderd. Daarnaast kunnen criminelen met hun investeringen en bestedingen invloed krijgen op personen en legale sectoren. Witwassen vormt hierdoor een ernstige bedreiging voor de legale economie, bedreigt de integriteit van financiële instellingen en tast de integriteit van het financiële en economische verkeer aan. Het bestrijden van witwassen dient verschillende doelen.

Maatschappelijk belang

Criminaliteit veroorzaakt veel materiële en immateriële schade aan derden, individuen en de maatschappij als geheel. Voorts kunnen bepaalde beroepsgroepen (advocaten, notarissen) en sectoren (vastgoed, horeca, financiële instellingen) een slecht imago krijgen en dit kan leiden tot vertrouwensverlies bij het publiek. Ook kan het leiden tot verstoorde concurrentieverhoudingen. Witwassen geeft de crimineel mogelijkheden zijn illegale activiteiten voort te zetten en uit te breiden of in legale sectoren macht en aanzien te verwerven (sociale status). Ook kan het beeld ontstaan dat misdaad loont, met een aanzuigende werking op anderen als gevolg.

Het in beeld krijgen van fiscale en andere (financiële) misdrijven

Ongebruikelijke transacties kunnen zicht geven op fiscale onregelmatigheden uit het recente of verdere verleden en de betrokkenen daarbij. Het alleen volgens de geldende regelgeving belastingen van de inkomens van criminelen, zal misdrijven of de winstgevendheid daarvan niet voorkomen. De detectie van ongebruikelijke transacties kan zicht geven op criminelen en hun illegale activiteiten. Het delen van deze informatie met de FIOD en het OM, of het melden aan de FIU, kan leiden tot de start van een strafrechtelijk onderzoek.

¹ FATF (2019), "Money laundering", www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/ (accessed 1 January 2019).

Het lokaliseren en afpakken van opbrengsten uit misdrijven

De detectie van ongebruikelijke transacties kan zicht geven op de bestemming en omzetting van criminele gelden in andere vermogensbestanddelen. Deze vermogensbestanddelen, denk onder meer aan contant geld, bankrekeningen, vorderingen op derden, effecten, auto's, boten, sieraden en vastgoed, kunnen in beslag worden genomen en verbeurd verklaard indien deze direct of indirect, geheel of gedeeltelijk, voortkomen uit een misdrijf.

Wettelijke context

In een meerderheid van de landen bestaat een wettelijke regeling voor de bestrijding van witwassen en is witwassen een separaat strafbaar gesteld delict in het Wetboek van Strafrecht. Het Wetboek van Strafrecht bepaalt in die gevallen welke activiteiten met betrekking tot de opbrengsten van misdrijven verboden zijn en geeft vaak een opsomming van de relevante delicten, ook wel genoemd 'gronddelicten'. Landen kunnen een 'alle delicten' benadering hebben, alle strafbare feiten die in het Wetboek van Strafrecht zijn opgenomen. Ook kan sprake zijn van een beperking tot 'ernstige delicten', of een drempel zijn ingebouwd met betrekking tot de minimaal vereiste strafmaat voor dat delict. Combinaties zijn ook mogelijk.

Ondanks het feit dat de FATF aanbevelingen stellen dat in de strafbepaling ter zake witwassen, fiscale delicten moeten zijn genoemd als een van de gronddelicten², komt het nog steeds voor dat in sommige landen fiscale delicten niet als zodanig zijn benoemd. Dit laatste betekent echter niet dat belastingdiensten in die landen geen rol hebben in de bestrijding van witwassen. Wanneer de belastingdiensten in die landen de aanwezigheid van witwasindicatoren vaststellen, is het nog steeds van het allergrootste belang niet alleen de belastinggevolgen aan te pakken, maar ook deze transacties aan de bevoegde autoriteiten te melden in overeenstemming met hun nationale wettelijke kader. Deze indicatoren kunnen wijzen op de opbrengsten van ernstige misdrijven. Opbrengsten van misdrijven die wel zijn benoemd als gronddelict kunnen nog steeds worden gedetecteerd door belastingdiensten en deze opbrengsten kunnen ook fiscale relevantie hebben.

Voor Nederland geldt dat elk *misdrijf* genoemd in het Wetboek van Strafrecht of de bijzondere wetten, waaronder ook het fiscale misdrijf van artikel 69 AWR, in Nederland als gronddelict voor witwassen kan dienen.

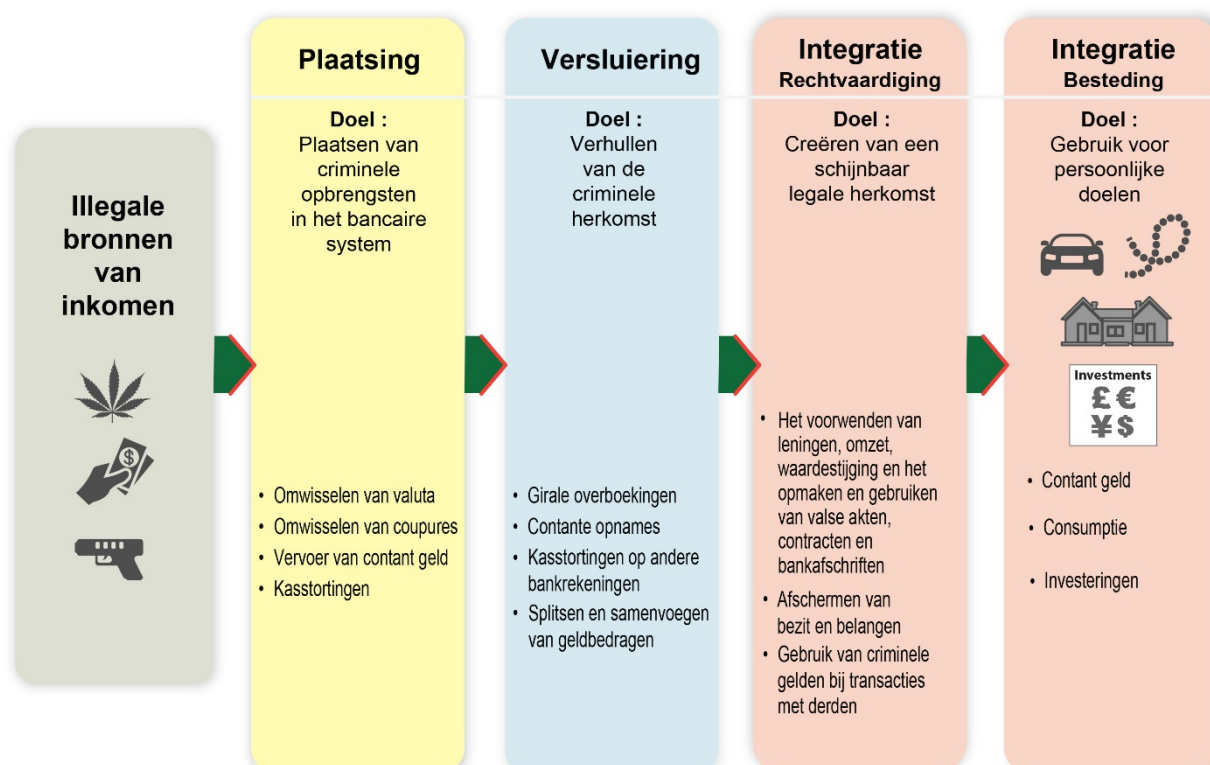
Het witwasproces

Een van de primaire behoeften van belastingfraudeurs en van degenen die betrokken zijn bij een breed scala aan criminele activiteiten is om de illegale herkomst van geld te verhullen en het geven (voorwenden) van een schijnbaar legale herkomst van opbrengsten die uit misdrijf zijn verkregen. Dit wordt gedaan door het 'vieze geld' om te zetten en het te 'wassen' in een vorm waarvan de herkomst moeilijk te achterhalen is. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan door het 'vieze geld' te plaatsen op bankrekeningen, in vastgoed, in aandelen, in verzekeringspolissen of andere bezittingen in de hoop dat deze activa later kunnen worden gebruikt zonder argwaan te wekken. Of het gronddelict nu een belastingmisdrijf is, handel in verdovende middelen, illegale verkoop van wapens, corruptie of een groot aantal andere criminele activiteiten, ze delen allemaal een fundamenteel witwasproces. Het proces dat witwassers gebruiken om hun illegale opbrengsten een schijnbaar legale herkomst te geven wordt wereldwijd in drie fasen onderscheiden: plaatsing, versluiering en integratie. De integratiefase kan verder in twee sub fasen worden verdeeld:

² FATF (2012-2018), International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, Paris, www.fatf-gafi.org/recommendations.html, Recommendation.

rechtvaardiging en besteding. Het delict witwassen wordt in elke fase van het proces gepleegd maar het is niet nodig dat de uit misdrijf afkomstige opbrengsten de drie fasen volledig doorlopen.

Figuur 1. Het witwasproces

Plaatsen

Deze fase heeft tot doel om criminele opbrengsten, meestal contant geld, in het financiële systeem te brengen door het in het binnen- en/of buitenland (meestal) op een bankrekening te storten. Voor het plaatsen van de opbrengsten kan het contante geld ook worden omgewisseld in andere waardevolle zaken zoals handelsgoederen, diamanten, goudstaven e.d.. Contant geld kan ook worden omgewisseld in andere valuta, in grotere coupures en/of worden opgesplitst in kleinere bedragen om vervoer door geldkoeriers gemakkelijker te maken. Het contante geld of de andere waardevolle zaken kunnen naar het buitenland worden vervoerd en zo het land waar het misdrijf is begaan verlaten en worden getransporteerd naar het land waar de crimineel woonachtig is of naar een specifiek land waar contant geld gemakkelijk in het girale verkeer kan worden gebracht of kan worden geïnvesteerd. Transport kan plaatsvinden per auto, maar ook per vliegtuig, trein (passagiers en/of vracht) of met boten. Ook kan gebruik worden gemaakt van ondergronds bankieren. Voor al deze activiteiten kunnen ook derden worden ingeschakeld, personen of ondernemingen. Geld dat afkomstig is uit bijvoorbeeld belastingfraude of beleggingsfraude staat vaak al op een bankrekening en kan daarom heel eenvoudig elektronisch worden verstuurd. Niet alle opbrengsten van misdrijven bestaan uit contant geld, of zelfs uit geld. Zaken afkomstig van diefstal kunnen ook geruild worden tegen andere (waardevolle) zaken. Cryptovaluta zijn een nieuwe categorie activa voor het witwassen van geld, omdat ze anoniem overal ter wereld via het internet kunnen worden verhandeld. Aangezien financiële opbrengsten van misdrijven niet uitsluitend de vorm van contant geld of geld op een bankrekening hebben, moeten medewerkers van belastingdiensten zich ervan bewust zijn dat nieuwe en efficiëntere plaatsingsmethoden kunnen worden gebruikt.

Versluieren

Deze fase heeft tot doel de criminele herkomst van het geld te verhullen en te versluieren. Gelden kunnen giraal veelvuldig worden overgeboekt en gesplitst, waarbij gebruik wordt gemaakt van banken in landen met een bankgeheim en van bankrekeningen die op naam staan van offshore-vennootschappen waarvan de aandelen aan toonder zijn uitgegeven. Door gelden te storten, over te boeken, tegoeden op te nemen en opnieuw te storten op andere rekeningen, wordt het papieren spoor (*papertrail*) en daarmee het zicht op de feitelijke herkomst of de uiteindelijke bestemming verhuld. Cryptovaluta met een illegale herkomst (bijvoorbeeld op het 'dark web') kunnen naar een zogenaamde 'mixing service' worden gestuurd om de criminele herkomst te verhullen.

Integratie: rechtvaardigen

Deze fase heeft tot doel een ogenschijnlijk legale herkomst te geven aan het geld of een voorwerp dat feitelijk - middellijk of onmiddellijk - uit enig misdrijf afkomstig is. Dit voorwenden van een legale herkomst kan door:

- Het doen van zaken met jezelf (voorwenden van inkomen, vermogenswinst en/of leningen)
- Het afschermen van gerechtigdheid tot vermogensbestanddelen
- Door criminele gelden te gebruiken bij transacties met derden (met crimineel geld 'kopen' van 'vermogensgroei', het 'kopen' van 'witte winsten' of het 'kopen' van een 'regulier' salaris)

Het voorwenden van een legale herkomst gebeurt in de vorm van transacties (facturen, boekhouding, contracten), bescheiden (akten, taxatierapporten, winstverklaringen, bankafschriften, correspondentie) en het geven van schriftelijke of mondelinge verklaringen. Gebruikelijke rechtvaardigingsmethoden zijn:

- Het voorwenden van een lening (bijvoorbeeld loan-back of back-to-back)
- Het voorwenden van een vermogenstoename (bijvoorbeeld aan- en verkoop (on)roerende zaken, voorwenden van casinowinsten, loterijprijzen, erfenissen, schenkingen, etc.)
- Het afschermen van bezit en belangen (gebruiks- en afschermconstructies)
- Prijsmanipulatie (over- en onderfacturering)
- Omzetmanipulatie: het samenvoegen van illegale inkomsten met legale bedrijfsinkomsten

Integratie: besteden

In deze eindfase is het doel om de criminele opbrengsten voor persoonlijk gebruik te besteden. Contant of giraal geld kan gebruikt worden voor:

- Reserveren: contant geld beschikbaar houden, cryptovaluta in een 'wallef'
- Consumptie: dagelijkse uitgaven, luxe levensstijl, sieraden, auto's, jachten, kunst
- Investerings: bankrekeningen, vastgoed, aandelen, vorderingen, bedrijfsmatige legale en illegale (her)investerings in binnen- en buitenland, aflossing van leningen

Criminelen zijn met name gecharmeerd van dure auto's of spenderen hun geld aan de inrichting van hun woning en aan een luxe levensstijl. Criminelen zullen proberen om deze uitgaven te betalen met de opbrengsten van hun misdrijven en op deze wijze wit te wassen, zonder ontdekt te worden door de Belastingdienst of opsporingsinstanties.

Trends en ontwikkelingen in witwassen

Traditionele witwasmethoden concentreren zich op het gebruik van contant geld en ondernemingen met veel contant geldverkeer. Dit blijft ook een belangrijk terrein. Echter, criminelen zullen proberen innovatieve methoden te ontwikkelen om de kwetsbaarheden in het financiële stelsel te gebruiken om zo te trachten de handhavers een stap voor te blijven. Vastgoed, leningen en ‘*trade based*’ witwassen zijn bekende methoden van criminelen om de opbrengsten uit misdrijven wit te wassen. Deze methoden worden verderop beschreven.

Meer recente trends zijn:

- Cryptovaluta hebben zich in een relatief korte periode ontwikkeld tot een nieuwe betaalmethode en als middel voor waarde opslag. Financiële transactiesystemen die gebaseerd zijn op blockchain-technologie beloven snellere, goedkopere en anonieme transacties. De snelheid en wereldwijde beschikbaarheid van cryptovaluta, gekoppeld aan een beperkte regelgeving, de opsplitsing van gevestigde financiële intermediairs en de mogelijkheid om de ware identiteit van de eigenaren te verbergen, maken ze een aantrekkelijke methode voor criminelen.
- ‘*Funnel accounts*’ verwijzen naar een of meer bankrekeningen die worden gebruikt voor illegale fondsen die op één geografische locatie worden gestort en die criminelen directe toegang tot het geld geven via opnames op een andere geografische locatie.
- Offshore bankrekeningen van buitenlandse rechtspersonen worden nog steeds gebruikt om het moeilijk te maken geldstromen te volgen. Al te complexe transacties of ondoorzichtige eigendomsstructuren, waaronder opeenvolgende of gelaagde juridische entiteiten of trusts in meerdere rechtsgebieden, waaronder financiële centra, komen nog steeds voor. Het doel van deze activiteiten is om de herkomst van de middelen en hun uiteindelijke gerechtigden te verbergen.
- Zakelijke dienstverleners en intermediairs (bijvoorbeeld advocaten, accountants, trustkantoren, notarissen, makelaars, etc.), houden zich van oudsher bezig met het plannen en creëren van structuren, gebaseerd op de behoeften van hun klanten, hetzij om legitieme of criminele redenen. Hun deelname stopt meestal zodra de structuren met rechtspersonen zijn gevormd en de bankrekeningen zijn geopend. In de loop van de tijd zijn sommige zakelijke dienstverleners overgegaan van het alleen oprichten van vehikels voor het witwassen van geld of het ontduiken van belasting, tot het actief beheren van de illegale middelen van hun criminele klanten en zo het witwassen van geld als een dienst aanbieden.
- Ook derden kunnen deel uitmaken van een constructie waarbij een criminele organisatie gebruik maakt van die derde partijen voor het witwassen van haar crimineel verkregen opbrengsten. Een dergelijke ‘witwasgroep’, kan complexe en/of duurzame middelen gebruiken om de illegale middelen van haar klanten te ‘verwerken’, zonder blootstelling aan of kennis van de gronddelicten van de cliënten. De criminele organisatie betaalt een vergoeding of commissie, maar heeft verder niet te maken met de werkzaamheden en risico's die gepaard gaan met de witwasactiviteiten, zodat deze zich kan concentreren op zijn criminele activiteiten.

Terrorismefinanciering

Definitie

De FATF definieert terrorismefinanciering als de 'financiering van terroristische daden, en van terroristen en terroristische organisaties.'³ Het kan ook betrekking hebben op het faciliteren van terroristische acties met behulp van andere activa of waardevolle zaken (zoals olie en natuurlijke hulpbronnen, vastgoed, juridische documenten, financiële instrumenten, etc.). De financiering kan ook indirect plaatsvinden door waarden op te slaan in verschillende soorten niet-financiële materiële of immateriële activa.

De Verenigde Naties definieert terrorisme voorlopig als 'misdrijven die bedoeld of erop gericht zijn om een staat van terreur uit te lokken bij het grote publiek, een groep personen of bepaalde personen voor politieke doeleinden zijn in ieder geval ongerechtvaardigd, ongeacht de overwegingen van een politieke, filosofische, ideologische, raciale, etnische, religieuze of andere aard die kunnen worden ingeroepen om deze te rechtvaardigen.'⁴

Bestrijden van terrorismefinanciering: waarom?

Terroristische aanslagen veroorzaken het verlies van mensenlevens, ernstig letsel, verlies van eigendommen en creëren een klimaat van angst, waardoor de veiligheid van burgers wordt ondermijnd. Terroristische aanslagen zijn in frequentie toegenomen en kunnen op grote of kleine schaal worden uitgevoerd, in samenwerking of door individuen die alleen handelen. De verspreiding van terroristische activiteiten kan worden vergemakkelijkt door online materiaal gericht op radicalisering en gewelddadig extremisme in eigen land. Dit heeft al geresulteerd in terreuraanslagen met geïmproviseerde explosieven, vuurwapens, messen en voertuigen.

Er is een aanzienlijke toename van radicale ideeën in de politieke arena van veel landen. Dit vormt een bedreiging gezien de mogelijk verhoogde bereidheid van personen om terroristische aanslagen te plegen. Verder kunnen extreem nationalistische bewegingen ook een mogelijke bedreiging vormen voor het leven in en de stabiliteit van democratische naties. Als deze groepen terroristische daden overwegen of uitvoeren, hebben zij eveneens financiering nodig voor hun doeleinden.

Wettelijke context

De meeste landen hebben wetgeving voor de bestrijding van terrorismefinanciering. Medewerkers van belastingdiensten moeten begrijpen hoe die wetgeving hun werk beïnvloedt. Het kan ze bijvoorbeeld

³ FATF (2012-2018), International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/recommendations.html, Glossary.

⁴ 1994 United Nations Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism, annex to UN General Assembly resolution 49/60, "Measures to Eliminate International Terrorism", of December 9, 1994, UN Doc. A/Res/49/60

toestaan of vereisen informatie te delen met de juiste autoriteiten wanneer ze een vermoeden hebben van terrorismefinanciering of terrorisme. Het kan ze in sommige gevallen zelfs toestaan directe ondersteuning te bieden aan een onderzoek. Medewerkers van belastingdiensten moeten ook op de hoogte zijn van hun binnenlands beleid en procedures met betrekking tot deze wetgeving en daarbinnen opereren.

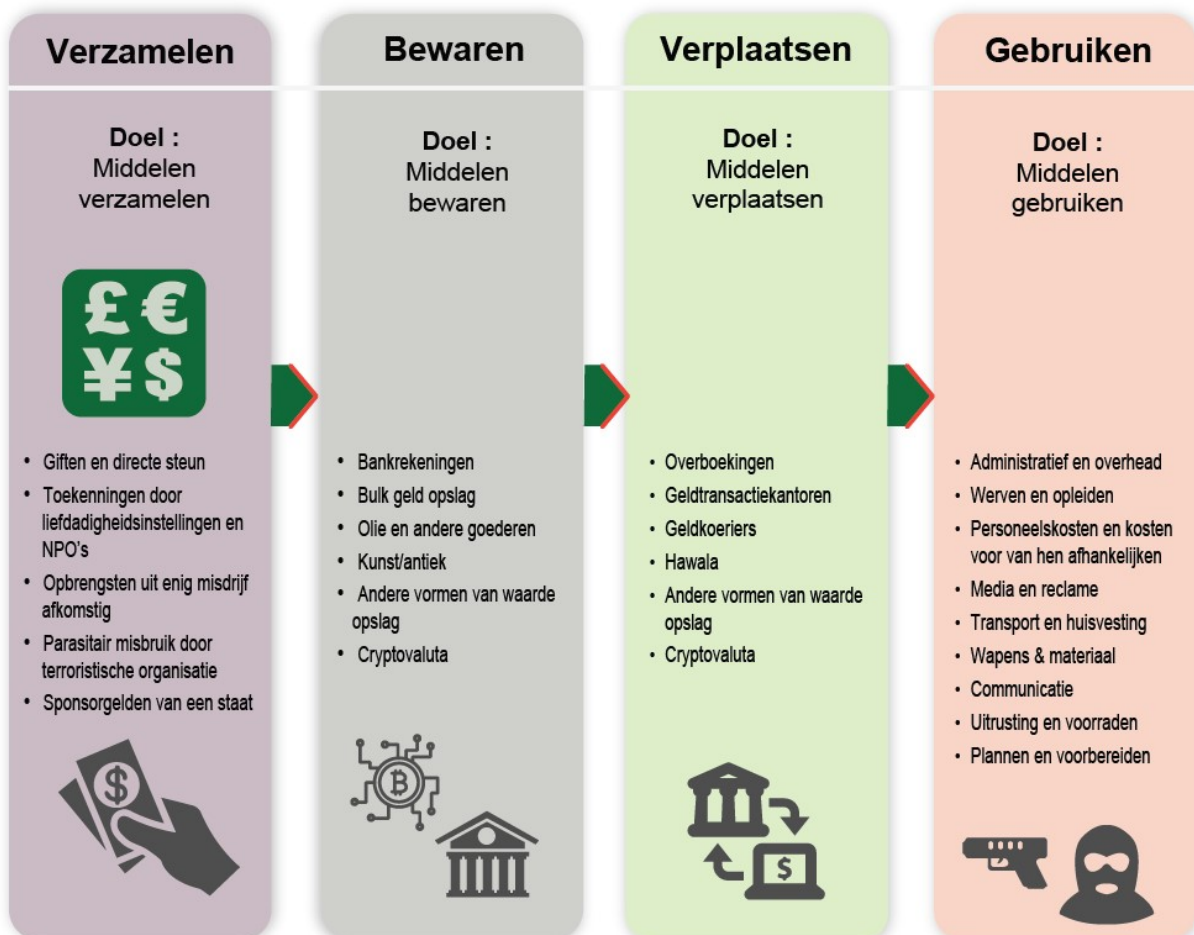
Het terrorismefinancieringsproces

Het terrorismefinancieringsproces omvat het:

- Verzamelen van de middelen die bedoeld zijn om de terroristische organisatie vanuit verschillende bronnen te ondersteunen
- Bewaren van de middelen, tijdens het bepalen en plannen van het gebruik ervan
- Verplaatsen van de middelen indien en wanneer nodig
- Gebruik van de middelen om de doelen van de terroristische organisatie te bevorderen

Het terrorismefinancieringsmodel hieronder illustreert deze vier stappen in dit proces.

Figuur 2. Het terrorismefinancieringsproces

Verzamelen

Typische bronnen van financiële steun voor terrorismefinanciering zijn (i) directe donaties door individuen en organisaties; (ii) gebruik van liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties; en (iii) criminele activiteiten.

Directe donaties: de bronnen van deze financiële steun zijn voornamelijk legitieme middelen, in grote en kleine bedragen, gegeven door individuen, rechtspersonen, non-profitorganisaties of bedrijven, en in sommige gevallen ook andere mogelijkheden. Dergelijke bronnen omvatten salarissen en lonen, sociale uitkeringen, persoonlijke donaties en winsten van bedrijven. Individen kunnen ook geld geven uit hun persoonlijke of gezinsinkomsten; ze kunnen kleinschalige fondsenwervende oproepen doen in hun lokale gemeenschap (bijvoorbeeld buurten, kerken of gebedshuizen, etc.); of bredere oproepen via internet, zoals op sociale media en crowdfunding-sites. De donoren weten al dan niet het uiteindelijke doel waarvoor hun middelen zijn of worden gebruikt.

Liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties: hoewel de overgrote meerderheid van liefdadigheidsinstellingen legitiem is en belangrijk werk doet, heeft de FATF erkend dat deze sector mogelijk bijzonder kwetsbaar is voor misbruik voor terrorismefinanciering. Goede doelen, non-profitorganisaties en soortgelijke oproepen voor de ondersteuning van 'mensen in nood' zijn om een aantal redenen bijzonder aantrekkelijk voor betrokkenen bij de financiering van terrorisme. Ze kunnen succesvol zijn in het verkrijgen van geld van een breed scala aan potentiële donoren uit het publiek vanwege de inherente emotionele oproep voor het helpen van kwetsbare of lijdende bevolkingsgroepen. Tevens moedigen regeringen het geven aan liefdadigheidsinstellingen aan, door belastingplichtigen toe te staan de waarde, of een percentage daarvan, van hun donaties in mindering te brengen op hun belastbaar inkomen. Als de liefdadigheidsinstellingen ook met contant geld werken, is het moeilijker om het verzamelen, de verplaatsing en het gebruik van de middelen op te sporen. Sommige goede doelen opereren wereldwijd en werken al met, of hebben toegang tot, andere groepen in de buurt van conflictgebieden waar terroristische organisaties mogelijk actief zijn.

Criminele activiteiten: sommige terroristische organisaties hebben verschillende criminele netwerken om middelen te verzamelen. Drugshandel, fraude, cybercriminaliteit en witteboordencriminaliteit zijn veel voorkomende illegale activiteiten voor de financiering van terrorisme. Voor buitenlandse strijders en gewelddadige extremisten in eigen land zijn bekende typologieën: het misbruik maken van sociale uitkeringen en toeslagen en het opzettelijk onjuist aangifte doen om een (voorlopige) belastingteruggave te krijgen. Hoogstwaarschijnlijk worden deze uit misdrijf afkomstige opbrengsten tussentijds witgewassen voordat ze worden ingezet voor terrorismefinanciering. Terroristische organisaties die grote gebieden hebben bezet, kunnen beslag leggen op de financiële activa en natuurlijke rijkdommen van de staat waarbinnen het grondgebied waarover zij controle hebben zich bevindt. De niet-geldelijke activa en middelen (bijvoorbeeld antiquiteiten, ruwe olie, aardgas, mineralen, edelmetalen en edelstenen) moeten dan worden omgezet in financiële waarden, bijvoorbeeld via verkopen op de zwarte markt, om middelen vrij te maken voor het dagelijks gebruik van de terroristische organisatie. Die zwarte markten kunnen ook grotendeels opereren buiten de gebieden of landen waar de terroristen zich bevinden.

Bewaren

Het bewaren van middelen kan bijvoorbeeld door middel van:

- Bankrekeningen en andere tegoeden
- Prepaid-kaarten
- Bulkopslag van contant geld
- Waardevolle zaken zoals olie, kunst/antiek, landbouwproducten, edelmetalen en edelstenen, en gebruikte voertuigen
- Cryptovaluta

Verplaatsen

Bekende mechanismen voor het verplaatsen van waarden zijn onder andere:

- Banken en de financiële sector
- Vergunninghoudende wisselkantoren
- Informele waardeoverdrachtssystemen (bijvoorbeeld hawala) en handelaren in vreemde valuta
- Geldsmokkel, bijvoorbeeld in vracht
- Smokkelen van zaken van grote waarde, zoals olie, kunst/antiek, landbouwproducten, edelmetalen en edelstenen, en gebruikte voertuigen
- Cryptovaluta

Gebruik

Voorbeelden van het gebruik van gelden voor terroristische doeleinden zijn:

- Terroristische organisaties: wapens en materieel, administratieve doeleinden en overheadkosten, media en reclame, werving en training, financiële ondersteuning voor personeel en familie, communicatieapparatuur, transport, omkoping, huisvesting, planning en voorbereiding van missies om terroristische daden te plegen
- Buitenlandse strijders: reiskosten, paspoort- en visumkosten, outdoor-/survivaluitrusting, wapens en gevechtstraining
- Autonoom handelende personen (*'lone actors'*) en kleine terroristische cellen: wapens en materieel, voertuigen (gekocht of gehuurd). Zij beschikken vaak maar over minimale financiële middelen om te zorgen voor hun eigen voedsel en onderdak en moeten voor het verwerven van communicatieapparatuur, transport en eventuele andere inkopen voor hun terroristische activiteiten vaak hun toevlucht zoeken in criminele activiteiten

Sommige van deze voorbeelden zien op dagelijkse uitgaven die moeilijk te identificeren zijn als gerelateerd aan terrorisme.

Trends en ontwikkelingen in terrorismefinanciering

Een aanzienlijk aantal buitenlandse strijders, getraind om te vechten en misschien verder geradicaliseerd in conflictgebieden, overleefden hun gevechtsoopdrachten, verlieten het slagveld en keerden terug naar hun thuisland. Er zijn zorgen dat teruggekeerde buitenlandse strijders terreurdaden in hun thuisland of in de buurlanden zullen plegen. Door verdacht gedrag en ongebruikelijke transacties bij de bevoegde autoriteiten te melden, kan de belastingdienst een rol spelen bij het verminderen van de mogelijkheden van terroristen en hun financiers om deze gewelddadige misdaden te plegen.

Een andere trend betreft de autonome individuele terrorist, de *'lone actor'*, die zeer moeilijk te detecteren is. Analyses na gepleegde aanslagen hebben aangetoond dat zwakke signalen en kleine financiële sporen zouden kunnen worden waargenomen. Medewerkers van belastingdiensten moeten zich bewust zijn van dit fenomeen en de specifieke omstandigheden daarvan.

Het radicaliseringsproces kan heel moeilijk te detecteren en te voorzien zijn. Geradicaliseerde individuen kunnen in twee hoofdgroepen worden verdeeld. Ten eerste zij die in verband kunnen worden gebracht met de radicale omgeving; en ten tweede zij die geïnspireerd zijn door radicale ideeën gepropageerd door, bijvoorbeeld, internationale terroristische organisaties. Slechts zeer zelden kunnen aanwijzingen hiervoor worden waargenomen tenzij er direct contact is met de persoon die probeert zijn radicalisering te verbergen.

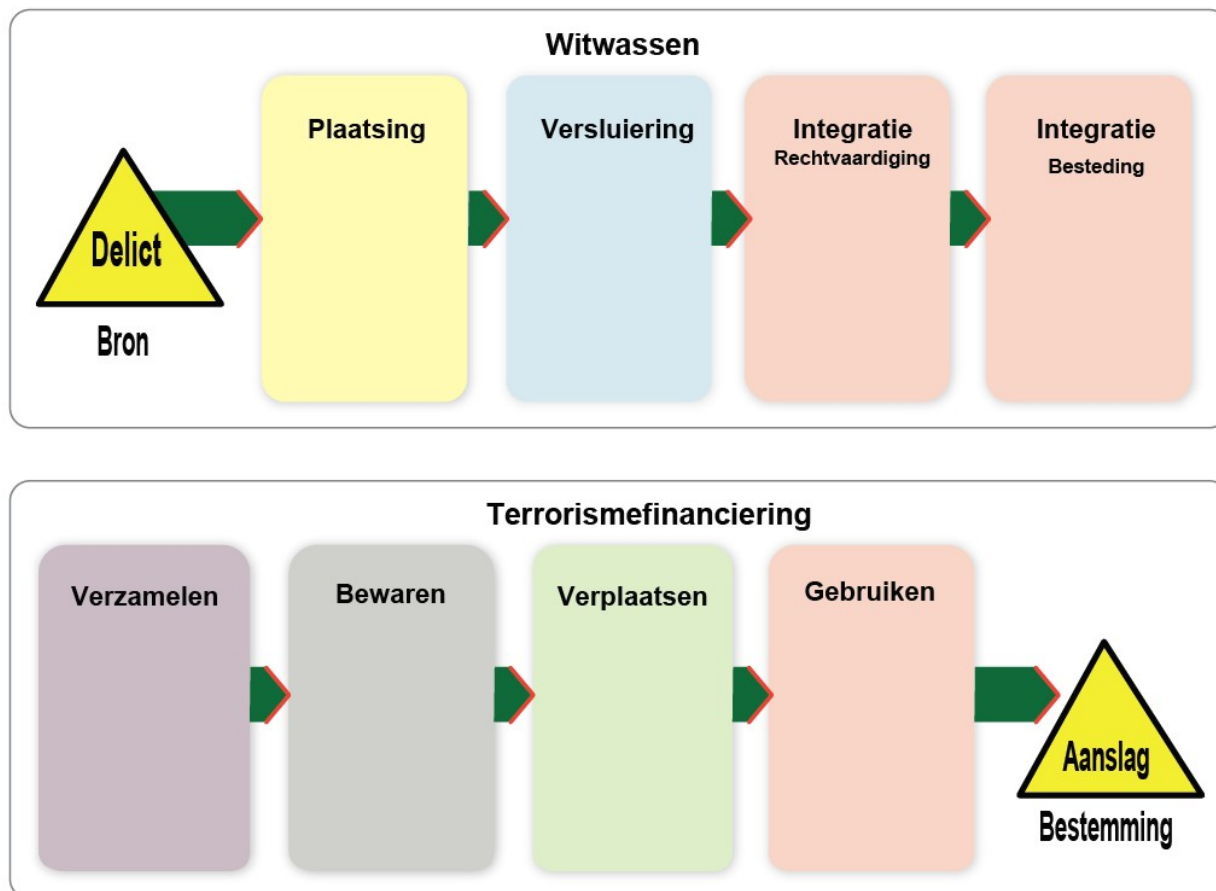
De autonoom handelende individuele terrorist (*'lone actor'*) probeert dit proces volledig zelf te beheersen. Het doel is meestal om de middelen te verwerven om een aanslag uit te voeren. Wanneer kleinschalige aanslagen als tactische optie worden gekozen, dan zijn de signalen meestal niet duidelijk zichtbaar in de gegevens die belastingdienstmedewerkers kunnen analyseren en/of controleren. Maar als de aanslag een complexer niveau heeft en het gebruik van middelen iets hoger is, dan zijn er indicatoren die zouden kunnen worden waargenomen.

Een autonoom handelende individuele terrorist kan complexe inspanningen verrichten, zoals belastingfraude, voor het opbouwen van kapitaal om daarmee vastgoed beschikbaar te krijgen, van waaruit voorbereidingen kunnen worden getroffen. Bij het plegen van de fraude zal vaak een geregistreerd bedrijf worden gebruikt als afscherming. Ook kan dit bedrijf worden gebruikt om goederen aan te schaffen (bijvoorbeeld kunstmest of andere vormen van chemicaliën of goederen die aanleiding tot argwaan zouden kunnen geven of die mogelijk zelfs onderhevig zijn aan een meldplicht of registratie). Een bedrijf of meerdere bedrijven kunnen worden gebruikt om het verkeer van goederen naar de locatie van de aanslag verder te versluieren of te verbergen en om autoriteiten in verwarring te brengen met betrekking tot de mogelijke intenties na de aanslag, als ook om de betrokkenheid van meer personen te verbergen. Bij een goed begrip van het fenomeen zelfradicalisering van autonoom handelende individuele terroristen (*'lone actors'*), is de Belastingdienst mogelijk in staat relevante signalen te verwijzen naar de bevoegde autoriteiten.

Overeenkomsten en verschillen tussen witwassen en terrorismefinanciering

De delicten witwassen en terrorismefinanciering kunnen in samenhang met elkaar worden gepleegd, bijvoorbeeld wanneer middelen die aan terroristische organisaties worden verstrekt, witgewassen zijn. Hoewel de activiteiten witwassen en terrorismefinanciering vergelijkbare kenmerken en typologieën delen, zijn de timing en richting van hun transacties verschillend. Voor witwassen ligt de nadruk op de *herkomst* van de middelen, terwijl dit voor terrorismefinanciering het *gebruik* van middelen is. Daarom zijn geheimhouding en mobiliteit kenmerken die zowel door witwassen als terrorismefinanciering worden gedeeld, maar terrorismefinanciering vereist gewoonlijk geen 'verhulling' of 'integratie: rechtvaardiging' in de fase waarin de middelen worden gebruikt.

Figuur 3. Witwassen en terrorismefinanciering: een vergelijking van de modellen

Witwassen is in wezen een circulaire beweging: het verzamelen, verwerken en weer beschikbaar maken van uit misdrijf verkregen opbrengsten voor de criminelen. Terrorismefinanciering daarentegen is grotendeels een lineaire beweging, van het verzamelen, bewaren, verplaatsen, en verder naar het gebruik van middelen en activa, ongeacht of deze van legitieme of illegale herkomst zijn.

Zelf-witwassen vindt plaats wanneer de crimineel het witwassen ook zelf faciliteert. Op deze wijze kan ook naar een autonoom handelend persoon worden gekeken in relatie tot terrorismefinanciering. Wanneer het bijeenbrengen van de benodigde gelden door de persoon zelf plaatsvindt (regulier werk, criminaliteit of anderszins), zal hij het ook moeten bewaren tot op het moment van gebruik. De individu zal zichzelf of de gelden verplaatsen naar plekken waar een aanslag wordt voorbereid of gepleegd.

Daarom is het voor de medewerkers van belastingdiensten belangrijk om te onthouden dat, hoewel er overeenkomsten zijn tussen witwassen en terrorismefinanciering (bijvoorbeeld methoden, mobiliteit, behoefte aan geheimhouding, etc.), de doelen, het gedrag en de herkomst van middelen verschillend zijn. Medewerkers van belastingdiensten moeten op de hoogte zijn van de verschillen, zodat de betreffende autoriteiten in overeenstemming daarmee op de hoogte kunnen worden gesteld.

Rol van medewerkers van de Belastingdienst

Inleiding

De belastingdienst van een land is verantwoordelijk voor de heffing, controle en inning van belastingen namens de overheid. Dit omvat het verzamelen en verwerken van informatie over personen en bedrijven die belastingplichtig zijn, waaronder persoonlijke gegevens, eigendom van vastgoed, investeringen, financiële transacties en bedrijfsactiviteiten. Belastingdiensten maken gebruik van een groot aantal opgeleide specialisten bij het controleren en analyseren van financiële gegevens en het beoordelen van risico's. Belastingdiensten hebben vaak uitgebreide bevoegdheden om informatie en documentatie van belastingplichtigen en derden te verkrijgen om hun taken uit te voeren bij het beoordelen van fiscale verplichtingen en het voorkomen, detecteren en melden van fiscale misdrijven.

De bevoegdheden die aan de medewerker van de Belastingdienst bij wet zijn toegekend en de gegevens waarover hij kan beschikken, stellen hem in een unieke positie. Een unieke positie die hem in staat stelt om gedurende de rechtmatige uitoefening van zijn functie, naast onjuistheden in fiscale aangiften, ook signalen van witwassen, terrorismefinanciering en andere maatschappelijk relevante (financieel-economische) misdrijven te onderkennen, die anders niet aan het licht komen. Medewerkers van de Belastingdienst kunnen bijdragen aan de bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering door het detecteren en melden van ongebruikelijke transacties, overeenkomstig de regelgeving. Óf door het aanmelden van een casus voor strafrechtelijk onderzoek volgens de bestaande structuren.

De precieze modellen voor samenwerking tussen belastingdiensten, anti-witwasautoriteiten en autoriteiten die terrorismefinanciering bestrijden, en hun mogelijkheden om informatie uit te wisselen, verschillen tussen landen, zoals beschreven in het OESO-rapport *'Effective Inter-Agency Co-Operation in Fighting Tax Crimes and Other Financial Crimes.'*⁵

Bevorderen kennis en bewustwording

In veel landen zijn belastingdiensten partners in het anti-witwas- en antiterrorismefinancieringsregime, als onderdeel van de integrale overheidsaanpak (*'whole of government approach'*) voor het bestrijden van financiële misdrijven. Medewerkers van de Belastingdienst bevinden zich vaak in een unieke positie om de eerste tekenen van een mogelijke witwassituatie of een fiscaal delict te herkennen. In het algemeen biedt hun opleiding en ervaring veel mogelijkheden om ongebruikelijke of verdachte transacties te detecteren.

⁵ OECD (2017), *Effective Inter-Agency Co-operation in Fighting Tax Crimes and Other Financial Crimes - Third Edition*, OECD Publishing, Paris, www.oecd.org/ctp/crime/effective-inter-agency-co-operation-in-fighting-tax-crimes-and-other-financial-crimes.htm.

Witwassen en terrorismefinanciering zijn ernstige vergrijpen en gezien het mogelijke verlies van mensenlevens, afgewogen tegen de rechten van de individu(en), is het bijzonder belangrijk dat belastingdienstmedewerkers een duidelijker beeld krijgen van een mogelijk geval van witwassen, terrorismefinanciering of gronddelicten; om in overeenstemming met de relevante wetgeving, ongebruikelijke transacties te melden aan de Financial Intelligence Unit (FIU).

Wanneer een medewerker van de Belastingdienst mogelijke gevallen van witwassen, een gronddelict of terrorismefinanciering aanmeldt voor strafrechtelijke beoordeling (bij de FIOD of het Openbaar Ministerie), dan moeten zij alle nodige stappen ondernemen om ervoor te zorgen dat zij voldoen aan de vastgestelde procedures voor de veiligheid van medewerkers.

Kritische houding

Medewerkers van de Belastingdienst moeten zich er van bewust zijn dat, voor het toetsen van feiten aan een norm, het noodzakelijk is onderscheid te maken tussen 'schijn' en 'wezen'. Daarbij is het zinvol om de volgende begrippen te onderscheiden:

- Feiten: gebeurtenissen of handelingen waarvan de werkelijkheid vaststaat
- Beweringen: een mening of stelling in de vorm van een uitspraak, verklaring of document, zoals facturen, contracten, koopovereenkomsten, akten, taxatierapporten, belastingaangiften, jaarstukken
- Aannames: een veronderstelling
- Gevolgtrekkingen: hetgeen men uit de feiten of de beweringen afleidt, de conclusie

Het beoordelen van de beschikbare informatie op deze wijze kan medewerkers van de Belastingdienst helpen voorkomen dat zij conclusies trekken op basis van beweringen en aannames, in plaats van op vastgestelde feiten. Het mag duidelijk zijn dat witwasconstructies gebaseerd zijn op beweringen. Het meest belangrijke instrument voor medewerkers van de Belastingdienst is zelf heel kritisch na te denken over hetgeen wordt waargenomen en:

- Beweringen te onderzoeken, zijn deze juist en worden ze niet ten onrechte als vaststaand aangenomen
- Ontbrekende feiten niet zelf aan te vullen, maar de eigen aannames als hypothese te onderzoeken
- Conclusies te trekken op basis van de kennis van technieken zoals deze gebruikt worden door criminelen (zoals belastingfraudeurs, witwassers, terroristen en terrorismefinanciers)

Uiteindelijk moeten medewerkers van de Belastingdienst steeds actief verder informeren naar iets dat buiten het gewone of te verwachten patroon lijkt te zijn, maar wel in de context van hun eigen (fiscale) taakuitoefening. Het behouden van een gezonde scepsis is van cruciaal belang om de redenen vast te stellen voor alles wat niet consistent is of niet in overeenstemming is met het gebruikelijke en te verwachten gedrag.

Eén indicator op zichzelf is meestal niet doorslaggevend voor de vraag of er een activiteit heeft plaatsgevonden of zal plaatsvinden. Dit is van het grootste belang wanneer mogelijke situaties met betrekking tot terrorismefinanciering worden beoordeeld. Medewerkers van belastingdiensten moeten bij het beoordelen van informatie over een jaar of meerdere jaren het grote geheel begrijpen door rekening te houden met de vele verschillende groepen indicatoren, zoals met betrekking tot natuurlijke personen en bedrijven, maar ook contant geld.

De zichtbaarheid van ongebruikelijke transacties

Opbrengsten van misdrijven kunnen zichtbaar worden voor medewerkers van de Belastingdienst. Deze zichtbaarheid heeft vaak te maken met:

- Contant geld: vervoer, wisselen, storten of uitgeven
- Het gebruik van bekende witwasmethoden
- De toename van inkomen en/of vermogenswinsten
- Ongebruikelijk bezit (bijvoorbeeld kunst, dure auto's), en toegenomen welstand die niet in verhouding staat tot het aangegeven inkomen
- Ongebruikelijke leningovereenkomsten

Terrorismedinanciering kan ook zichtbaar worden. Deze zichtbaarheid heeft, naast andere dingen, vaak te maken met:

- Het verzamelen van middelen afkomstig van liefdadigheidsinstellingen of non-profit organisaties
- Het gebruik van bekende witwasmethoden (verplaatsen) en -processen (plaatsen)
- Geldstromen (of andere waarden) naar of vanuit conflictgebieden of omliggende regio's

Het signaleren ziet vooral op ongebruikelijke transacties die mogelijk witwassen of terrorismedinanciering inhouden. Ongebruikelijk betekent dat een transactie afwijkt van hetgeen gebruikelijk is in een branche of afwijkt van de gewoonten van een persoon, rekening houdend met achtergrond, reguliere activiteiten of aangegeven inkomen/vermogen. Afwijkingen van normaal of te verwachten gedrag kunnen een risico inhouden. Hoe groter de afwijking, of hoe vaker voorkomend, hoe groter het risico van witwassen of terrorismedinanciering wordt. Aanvullend onderzoek is dan noodzakelijk.

In het algemeen hebben ongebruikelijke transacties gerelateerd aan *witwassen*, bepaalde kenmerken. Deze kenmerken ontstaan doordat criminelen proberen om:

- De illegale oorsprong en de geldstromen van criminele opbrengsten te versluieren en te rechtvaardigen
- Het bezit of de besteding van dat geld te versluieren en te rechtvaardigen

Deze kenmerken zien op:

- Het feit dat de herkomst van het geld/het bezit niet helder is
- Het feit dat de identiteit van betrokken partijen niet helder is
- Het feit dat de transactie niet past in de achtergrond of bij het aangegeven inkomen van de persoon
- Het feit dat er geen (bedrijfs)economische of logische verklaring is voor de transactie

In het algemeen hebben ongebruikelijke transacties gerelateerd aan *terrorismedinanciering* kenmerken die het mogelijk maken de geldstromen en/of het gebruik van de verzamelde middelen te verbergen:

- Het verzamelen van middelen afkomstig van liefdadigheidsinstellingen en/of non-profitorganisaties (bijvoorbeeld anonieme donaties)
- Het gebruik van middelen voor diensten en/of materieel dat niet past in het profiel van de persoon of de organisatie
- Geldstromen (of andere waarden) naar en vanuit conflictgebieden of omliggende gebieden onder de dekmantel van humanitaire hulp

Indicatoren

Om ongebruikelijke transacties te kunnen herkennen, zijn deze algemene kenmerken omgezet in de volgende groepen indicatoren:

Indicatoren van witwassen

- Indicatoren voor natuurlijke personen (niet-winst)
- Indicatoren voor kantoortoets en voorbereiding controle
- Indicatoren voor ondernemingen (winst)
- Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en buitenlandse rechtspersonen
- Indicatoren voor vastgoed
- Indicatoren voor contant geld
- Indicatoren voor cryptovaluta
- Indicatoren voor internationale handelsstromen
- Indicatoren voor leningen
- Indicatoren voor zakelijke dienstverleners

Indicatoren van terrorismefinanciering

- Indicatoren voor natuurlijke personen (niet-winst)
- Indicatoren voor ondernemingen (winst)
- Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en non-profit organisaties
- Indicatoren voor cryptovaluta

Opgemerkt moet worden dat een indicator niet de zekerheid biedt dat er een ongewenste activiteit heeft plaatsgevonden. Waarheidsgetrouwe en gedocumenteerde verklaringen voor de aanwezigheid van dergelijke indicatoren kunnen naar boven komen in de loop van de kantoortoets of het onderzoek. Niet alle indicatoren zijn even doorslaggevend of betrouwbaar in het voorspellen of onthullen van de aanwezigheid van witwassen of terrorismefinanciering.

Het is zeldzaam dat een geïsoleerde, specifieke indicator de belastingdienstmedewerker onmiddellijk het redelijke vermoeden geeft dat er sprake is van terrorismefinanciering. Dit betekent dat aanvullende en substantiële indicaties voor terrorismefinanciering (bijv. informatie van externe, geverifieerde bronnen zoals lijsten van nationale autoriteiten, de VN-lijst, etc.) aanwezig moeten zijn voordat een verwijzing naar de bevoegde autoriteiten plaats kan vinden.

De melding van ongebruikelijke transacties

Het melden van ongebruikelijke transacties door medewerkers van belastingdiensten verschilt per land, het melden kan een mogelijkheid (recht) of een verplichting zijn. Het is voor medewerkers van belastingdiensten noodzakelijk om zich op de hoogte te stellen van de vereisten en mogelijkheden in het eigen land, opdat snel adequaat kan worden gereageerd.

Sinds 11 juni 2003 kent de Belastingdienst het 'meldrecht inzake ongebruikelijke transacties'. Vanaf dat moment moeten medewerkers van de Belastingdienst ongebruikelijke transacties, via het AMLC in De Bilt, melden aan FIU Nederland.

Afronden of stilleggen van het onderzoek

Medewerkers van belastingdiensten moeten zich aan wetgeving, beleid en procedures van het eigen land houden, met betrekking tot de vraag of het administratieve onderzoek kan doorgaan of niet. Als dat een passende maatregel is, dan moet het onderzoek worden aangemeld voor strafrechtelijke behandeling voor het gronddelict, witwassen of terrorismefinanciering.

In Nederland gelden voor fiscale delicten de AAFD-richtlijnen. Op het moment dat sprake is van een 'redelijk vermoeden' wordt een afweging gemaakt en een keuze voor fiscale afdoening met boete of een strafrechtelijk onderzoek.

Internationale informatie-uitwisseling

Belastingdienstmedewerkers moeten zich bewust zijn van de internationale geldstromen die verbonden zijn aan nationale en internationale misdrijven. Het uitwisselen van informatie tussen belastingdiensten van landen, ook wel 'wederzijdse bijstand' genoemd, is van groot belang in de bestrijding van belastingfraude en witwassen. Als er wettelijke mogelijkheden zijn om informatie uit te wisselen met betrekking tot ongebruikelijke transacties, dan moeten medewerkers van belastingdiensten overwegen deze informatie spontaan te verstrekken aan andere landen, als de informatie over deze ongebruikelijke transacties relevant is voor dat andere land. Uiteraard moet dit volgens de geldende procedures gebeuren, door de competente autoriteit van het verstrekke land.

Medewerkers van belastingdiensten moeten ook overwegen een verzoek om informatie te doen als er grensoverschrijdende activiteiten of transacties zijn.⁶

Rol van belastingdiensten in onderzoeken na een terroristische aanslag

Naast het identificeren van risico-indicatoren voor terrorismefinanciering en meldingen voor strafrechtelijk onderzoek, kunnen belastingdiensten een rol spelen in de nasleep van een terroristische aanslag. De financiële informatie bij de belastingdiensten en hun financiële onderzoeks- en analytische expertise is relevant voor een reactie na de aanslag. Ze kunnen antwoorden op vragen geven en aanknopingspunten opleveren voor onderzoek naar terroristen, financiers en andere medeplichtigen.

In de financiële analyse na een aanslag zijn de geldstromen (verzamelen, bewaren, verplaatsen en gebruiken) en daders belangrijke factoren om te analyseren. Een beoordeling van financiële gegevens kan een financieel 'levenspatroon' vaststellen en ongebruikelijke transacties of partijen zichtbaar maken, die verder kunnen worden geanalyseerd om individuen en entiteiten te identificeren of te diskwalificeren als potentiële (mede)plegers of ondersteuners. Transactiegegevens kunnen locaties zichtbaar maken waar voorraden en materialen zijn gekocht, wat extra aanknopingspunten oplevert voor gegevens over inkoop, accommodatie en andere logistieke ondersteuning.

Tijdens deze stressvolle periode moeten belastingdienstmedewerkers zich blijven realiseren dat zij zich moeten houden aan de wetgeving, het beleid en de procedures van hun land, als om dergelijke analyses of informatie wordt gevraagd.

⁶ Voor meer informatie over de informatie-uitwisseling tussen belastingdiensten wordt verwezen naar: Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes, www.oecd.org/tax/transparency/. Het Global Forum biedt ook een beveiligde contactendatabase die informatie verstrekt over de relevante bevoegde autoriteiten die dergelijke informatieverzoeken behandelen.

Indicatoren van witwassen

Indicatoren voor natuurlijke personen (niet-winst)

Inleiding

Tijdens een boekenonderzoek of een kantoortoets van een belastingaangifte, zijn er factoren die kunnen ondersteunen bij het herkennen van mogelijke witwassituaties. Deze factoren, of 'indicatoren', vereisen eenvoudige observatie-vaardigheden en onderzoek naar de beschikbare documenten. Personen willen hun criminele verdiensten op enig moment (deels) legaal aanwenden. Dit kan leiden tot bezit of zichtbaar gebruik van vermogensbestanddelen. Indien deze personen onvoldoende legitieme inkomsten hebben om hun uitgaven of bezit te verantwoorden, spreken we van 'ongebruikelijk bezit' of 'ongebruikelijk gebruik' van vermogensbestanddelen. Het kan gaan opvallen dat de persoon 'boven zijn stand' leeft. Om dit 'opvallen' te voorkomen, kan de persoon inkomen of vermogensgroei gaan voorwenden, bijvoorbeeld als zijnde afkomstig uit een erfenis of van een loterijwinst. Sommige criminelen zullen proberen de herkomst van het geld te versluieren door hier een ogenschijnlijk legitieme herkomst aan te geven. Dit kan door gebruiksconstructies en afschermconstructies, maar ook door 'zaken doen met jezelf' en 'zaken doen met derden'. Medewerkers van belastingdiensten zullen erop bedacht moeten zijn dat personen dit zelf kunnen doen, of de assistentie van zakelijke dienstverleners kunnen inroepen.

Indicatoren

Ongebruikelijk inkomen

- Geen, of een te laag, inkomen om te voorzien in normaal levensonderhoud
- Persoon leeft 'boven zijn stand'

Ongebruikelijke vermogensstijgingen

- Schenking of erfenis afkomstig van een crimineel
- Onverklaarbare, onverklaarde of niet-gedocumenteerde erfenis
- Inkeer door als crimineel bekend staande personen of hun familieleden
- Onverklaarbare, onverklaarde of niet-gedocumenteerde gokwinsten en loterijprijzen

Ongebruikelijk bezit en gebruik van vermogensbestanddelen

- Persoon met een laag inkomen bezit of gebruikt dure vermogensbestanddelen (auto, boot, vastgoed, grote hoeveelheid cryptovaluta)
 - Persoon bezit buitenlandse vermogensbestanddelen die niet zijn aangegeven
-

Ongebruikelijke schulden

- Het verkrijgen van een hypothecaire geldlening of andere lening op basis van een, verhoudingsgewijs, te laag inkomen
- Het verkrijgen van een lening van niet geïdentificeerde partijen

Ongebruikelijke transacties

- Ongebruikelijke transacties die als verdachte transactie zijn doorgemeld door de FIU
 - Het kopen van dure vermogensbestanddelen (bijvoorbeeld een huis) met een verhoudingsgewijs laag inkomen of zonder een (hypothecaire) lening af te sluiten
 - Het kopen van dure vermogensbestanddelen, ver onder de marktwaarde
 - Het verkrijgen van een hoge (hypothecaire) lening op een verhoudingsgewijs laag inkomen
 - Betrokkenheid bij een (vastgoed) ABC-transactie zonder een achtergrond te hebben in vastgoed
 - Transactie in contant geld met een onbekende persoon (bijvoorbeeld fictieve omzet)
 - Informatie uit externe bronnen (bijvoorbeeld politie, media)
-

Voorbeelden***Een person leeft 'boven zijn stand'***

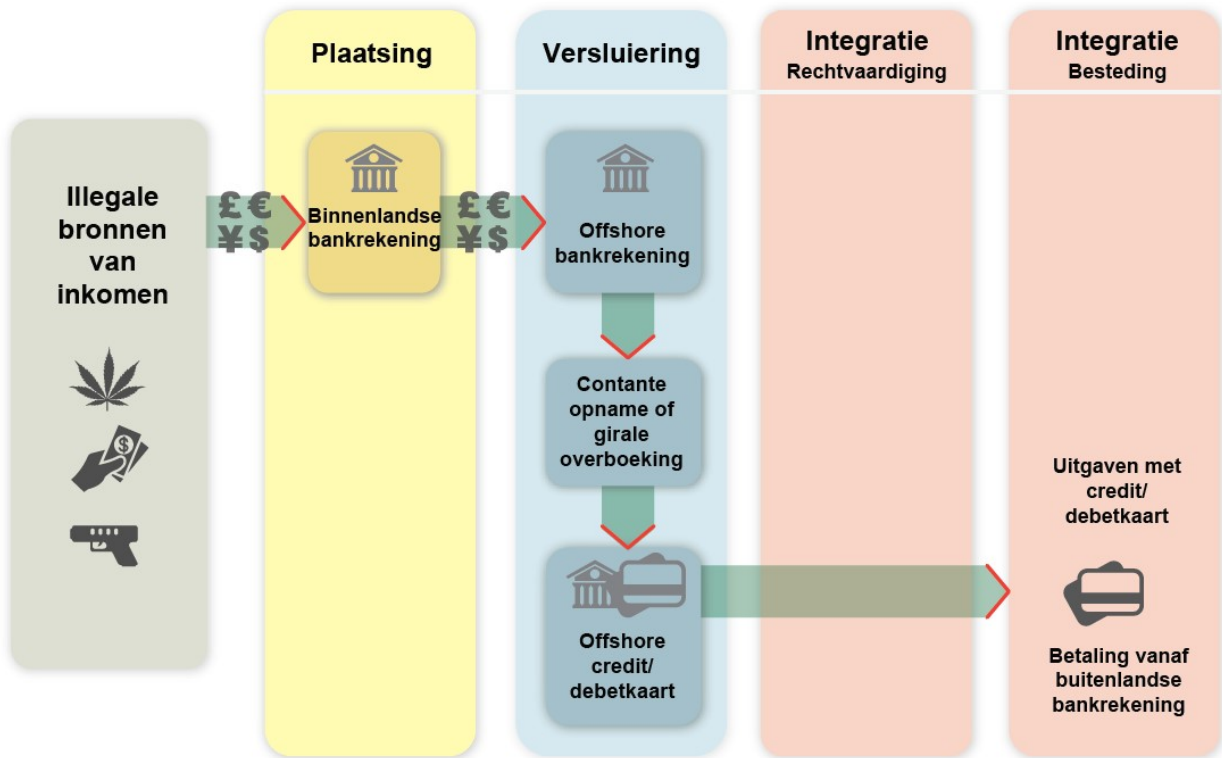
Een laag gezinsinkomen betekent meestal dat er beperkte mogelijkheden zijn om dure vermogensbestanddelen te kopen, te bezitten of te gebruiken. Dure vermogensbestanddelen kunnen bijvoorbeeld zijn gekocht met 'aanvullend' inkomen uit misdrijven. De volgende casusposities zijn voorbeelden van discrepanties tussen bestedingen en aangegeven inkomen:

- Een aandeelhouder stort bedragen in zijn BV die niet overeenkomen met zijn aangiften inkomstenbelasting
- Er is een toename van het persoonlijk vermogen die niet verklaard kan worden uit de winst uit onderneming of het anderszins aangegeven inkomen
- Een onderzoek naar de persoonlijke bankrekeningen toont geen middelen die het mogelijk maken de gevoerde levensstandaard te financieren
- Een belastingplichtige maakt gebruik van offshore credit/debetkaarten en het is onbekend waar de middelen vandaan komen om deze bron te 'voeden'

Debet/creditkaarten

In dit voorbeeld (Figuur 4) worden de opbrengsten van misdrijven gestort op een binnenlandse bankrekening. Deze rekening is niet aangegeven in de belastingaangiften. Het geld wordt overgemaakt naar een offshore bankrekening. Daar kan het geld worden opgenomen en op een andere offshore bankrekening worden gestort. Deze laatste rekening heeft een credit- of debetkaart. Deze betaalkaarten kunnen overal ter wereld worden gebruikt om het criminele geld op te nemen bij een geldautomaat of te besteden bij online aankopen en te betalen bij een kassa.

Figuur 4. Buitenlandse debet/creditkaarten

Indicatoren voor kantoortoets en voorbereiding controle

Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de belangrijkste indicatoren die van belang zijn in de voorbereidingsfase van een boekenonderzoek of bij de uitvoering van een kantoortoets. Veel vragen kunnen pas worden beantwoord als het boekenonderzoek feitelijk start. Echter, ook bij de kantoortoets en bij de voorbereiding van een boekenonderzoek bestaat de mogelijkheid dat de medewerker van de Belastingdienst witwasindicatoren herkent. Deze witwasindicatoren zouden onderdeel kunnen worden van een initiële checklist die gehanteerd kan worden om de reikwijdte van het onderzoek en het controleprogramma vast te stellen. Indicatoren die in de voorbereidingsfase van een onderzoek worden gezien, kunnen te maken hebben met fiscale delicten, maar ook met andere criminele activiteiten. Als een onderneming wordt gecontroleerd, kan ook worden gekeken naar de inkomstenbelastingaangiften van de betrokken natuurlijke personen, zeker als zij eigenaar zijn van de onderneming. Geld dat afkomstig is uit fiscale misdrijven (bijvoorbeeld niet-verantwoorde omzet) kan zichtbaar worden doordat de natuurlijke persoon leningen verstrekt aan zijn onderneming, of doordat een vermogenswinst bij vervreemding wordt behaald op een vermogensbestanddeel dat een onduidelijke of kwestieuze aankoopfinanciering had.

Indicatoren

Ongebruikelijk buiten de aangifte

- Uiteindelijk belanghebbende tot de vennootschap is niet bekend
- Eigendom van de onderneming ligt bij een relatie/partner van een persoon met een criminele achtergrond
- Internationale vennootschapsstructuur zonder duidelijk commercieel, juridisch of fiscaal belang
- Aan- of verkoopprijs van de onderneming (aandelen) wijkt sterk af van de geschatte waarde
- Betrokkenheid van een buitenlands trustkantoor bij een lokale onderneming
- Negatieve informatie uit open bronnen
- Informatie uit gesloten bronnen (bijvoorbeeld van de FIU of politie)

Ongebruikelijke posten op de balans

- Mutaties in het vermogen, niet passend bij de ondernemer/onderneming, bijvoorbeeld stortingen van kapitaal
 - Leningen (ontvangen en uitgegeven) waarbij de rente wordt bijgeschreven op de hoofdsom
 - Hoge kassaldi die ook buitensporig zijn voor de branche
-

Ongebruikelijke posten op de verlies- en winstrekening

- Zeer sterke stijging van de omzet in korte tijd, ook vergeleken met de inkoopwaarde
 - Zeer sterke stijging van de brutowinst(marge)
 - Kengetallen m.b.t. kosten en omzet wijken sterk af van branchegemiddelden
-

Voorbeeld

Criminelen investeren hun geld ook in legale ondernemingen, bijvoorbeeld door deze aan te kopen. De interesse voor de aankoop van een legale onderneming kan voortkomen uit de wens om vermogen te laten renderen, minder risicovolle activiteiten te gaan verrichten of om bestaande activiteiten uit te breiden. Een legale onderneming kan ook dienstbaar worden gemaakt aan de criminele activiteiten en criminelen gebruiken legale ondernemingen om door middel van de aankoop, exploitatie en financiering daarvan, geld wit te wassen. De aankoop van de onderneming, of de aandelen daarvan, tegen een prijs ver beneden de marktwaarde van de onderneming, is daarvoor een indicator. De aankoop kan deels met crimineel geld worden betaald, buiten de officiële koopsom om. Een andere indicator is de relatief hoge vermogenswinst die bij verkoop wordt gehaald, als deze wordt vergeleken met de eigendomsduur. Dit kan een indicatie zijn dat bij de aankoop crimineel geld is gebruikt. In deze situatie kan ook sprake zijn van een fictieve vermogenswinst door de kopende partij een te hoge prijs te laten betalen, onder de afspraak dat het meerdere aan de koper zal worden terugbetaald uit de (criminele) middelen die de verkoper beschikbaar heeft.

Indicatoren voor ondernemingen

Inleiding

In de voorbereiding van een boekenonderzoek en bij het vaststellen van het controleprogramma, kunnen aanwijzingen voor ongebruikelijke situaties worden onderkend. Deze aanwijzingen zullen tijdens het onderzoek moeten worden onderzocht. Met name tijdens de controle, waarbij in de administratie op transactieniveau kan worden getoetst, zullen ongebruikelijke transacties kunnen worden gezien. Deze ongebruikelijke transacties kunnen fiscale risico's, maar ook witwasrisico's blootleggen.

Indicatoren

Ongebruikelijke transacties en transactiepartijen

- De ondernemer heeft weinig kennis van zaken over de activiteiten van de onderneming
- Transacties die niet passen bij de aard van de onderneming
- Transacties die elke (bedrijfs)economische grondslag ontberen
- Transacties of overeenkomsten zonder relevante correspondentie of documenten
- Transacties met offshore vennootschappen
- Transacties met een persoon (of diens partner) met een criminele achtergrond
- Transacties met niet-transparante afnemers, leveranciers of financiers
- Transacties met zakenrelaties die op hetzelfde adres zijn gehuisvest
- Transacties die als verkoop van vermogensbestanddelen zijn verantwoord, terwijl er geen zicht is op bezittingen die verkocht zijn

Ongebruikelijke geldstromen

- Betalingen aan of ontvangsten van niet-transactiepartijen
 - Betalingen aan of ontvangsten van offshore vennootschappen
 - Gebruik van de zakelijke bankrekening als doorstroomrekening voor gelden van derden ('doorbetalingen')
 - De herkomst van (grote) ontvangsten is niet vast te stellen (bijvoorbeeld kasstortingen, leningen of omzet)
 - Coupures en valuta van de bedragen die worden gestort of opgenomen van de bankrekening passen niet bij de aard van de onderneming
 - Stortingen op de bankrekening die in de kasadministratie niet als omzet terug te vinden zijn
 - Geldstromen zonder een (bedrijfs)economische reden of relevante correspondentie/documentatie
 - Ongebruikelijk gebruik van credit/debetkaarten
 - Winstdelingsovereenkomsten zonder relevante (bedrijfs)economische basis
 - Ontbreken van onderliggende bescheiden of correspondentie
-

- (Inkoop)kosten die niet leiden tot omzet

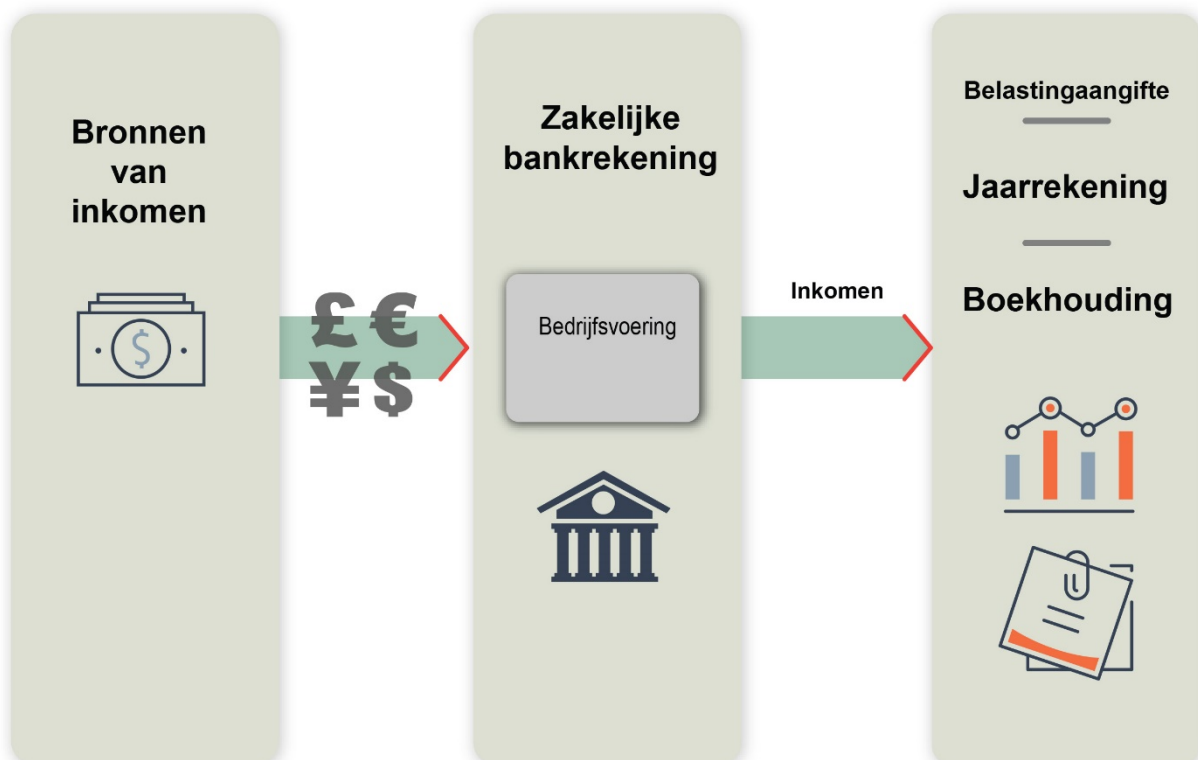
Ongebruikelijke omzet

- Sterke stijging van de (anonieme) contante omzet
- Grote ontvangsten van contant geld voor de verkoop van luxe goederen
- Grote ontvangsten van contant geld voor goederen die niet zijn geleverd (fictieve kopers)
- Transacties zonder een duidelijke commerciële grondslag of documentatie in de administratie
- Transacties en overeenkomsten zonder inkoopkosten of relevante documentatie
- Transacties met een persoon (of diens partner) met een criminele achtergrond
- Verkooptransacties in bedrijfsvreemde goederen of diensten
- Hoge inkoopfacturen met een zeer globale omschrijving
- Inkoopfacturen van niet-transparante vennootschappen
- Winstdelingsovereenkomsten zonder relevante (bedrijfs)economische basis
- Ontbreken van onderliggende bescheiden of correspondentie
- (Inkoop)kosten die niet leiden tot omzet
- Transacties met (bekende) frauduleuze partijen (bijvoorbeeld 'ploffers' in BTW carrouzels)

Voorbeelden

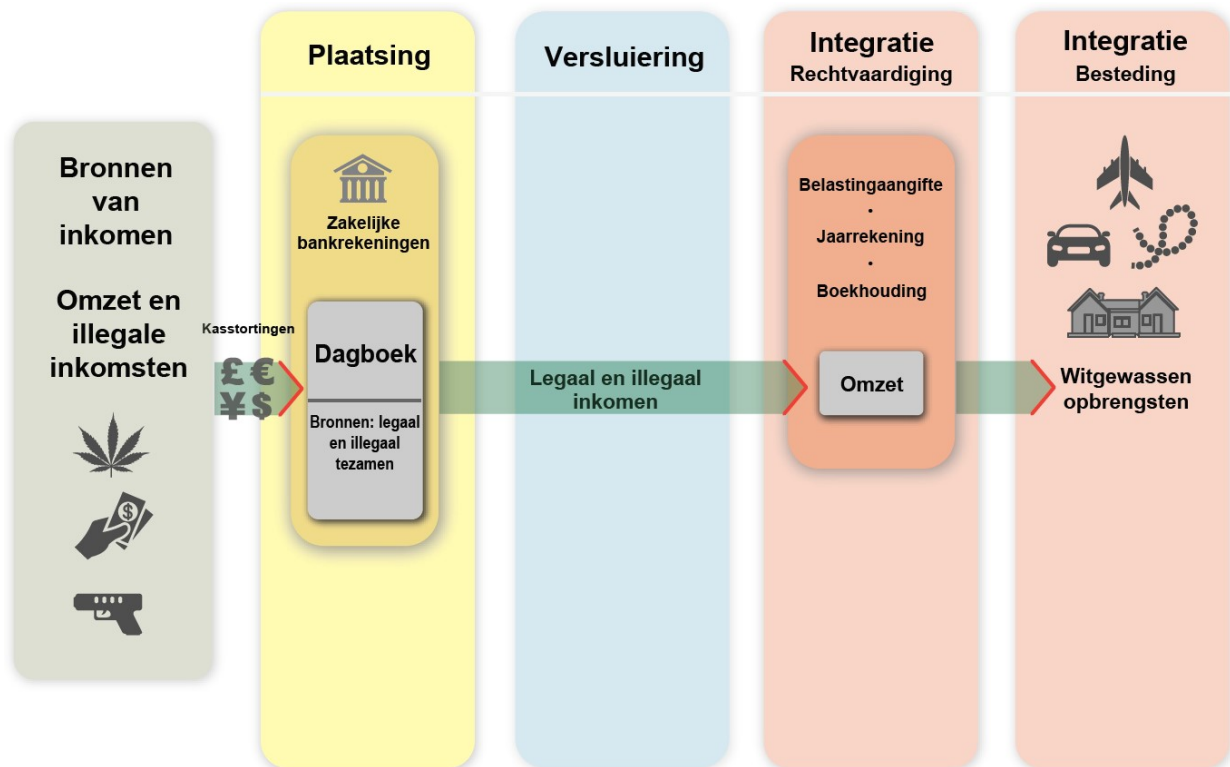
Sterke stijging van de (anonieme) contante omzet

Figuur 5. De onderneming op het eerste gezicht

In deze constructie worden de opbrengsten van misdrijven als omzet verantwoord. Criminele opbrengsten zijn vaak contant en in veel gevallen wordt contante omzet gefingeerd. Bij contante omzet kan namelijk de identiteit en de herkomst van het geld niet worden vastgesteld. In het voorbeeld hierboven zal een oppervlakkig onderzoek van de beschikbare informatie en de boekhouding niet leiden tot de verdenking dat geld wordt witgewassen.

Figuur 6. Gefingeerde omzet

Wat hier feitelijk gebeurt, is dat de crimineel de illegale opbrengsten vermengt met legale opbrengsten uit omzet en deze op de zakelijke bankrekening stort. De illegale opbrengsten worden geboekt in de administratie alsof zij uit omzet afkomstig zijn en de daarmee behaalde extra winst wordt ook als winst in de belastingaangifte opgenomen. Dit betekent echter niet dat ook daadwerkelijk belasting wordt betaald over deze extra winsten, er kunnen nog te verrekenen verliezen zijn, fictieve aftrekposten of een hoger salaris voor de directeur (bijvoorbeeld de crimineel) als kosten worden opgevoerd.

Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en buitenlandse rechtspersonen

Inleiding

Liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties zijn kwetsbaar om willens en wetens of onbewust te worden gebruikt om geld te ontvangen en te betalen ter ondersteuning van criminele activiteiten, waaronder witwassen. Hoewel de overgrote meerderheid van liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties wereldwijd nuttig en noodzakelijk (liefdadigheids)werk verrichten, moeten medewerkers van belastingdiensten zich ervan bewust zijn dat deze sectoren risico lopen.

Regeringen moedigen liefdadigheidsacties aan door donaties aan bepaalde categorieën van organisaties fiscaal aftrekbaar te maken, waardoor individuen en bedrijven hun belastbare inkomen kunnen verlagen. Donaties moeten worden gedaan aan een aangewezen belastingvrije entiteit zoals een geregistreerde algemeen nut beogende instelling (ANBI) om een dergelijke belastingaftrek te kunnen doen.

Buitenlandse rechtspersonen, zoals stichtingen, trusts, offshore vennootschappen en doelvennootschappen (*special purpose vehicle, SPV*), blijven een belangrijk middel waarmee criminelen kunnen proberen activa te verbergen of controle van de autoriteiten bij hun financiële transacties te ontduiken. Dit omvat het verbergen van de herkomst of bestemming van de middelen en de uiteindelijke eigenaar van activa.

Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties

Ongebruikelijke transacties en transactiepartijen

- De entiteit is niet geregistreerd/gedocumenteerd bij de daartoe bevoegde autoriteit of jurisdictie
 - De entiteit heeft weinig of geen fysieke of online aanwezigheid
 - Ongebruikelijk hoge hoeveelheid contante stortingen of opnames
 - Kasstortingen in grote coupures
 - Verplaatsen van middelen of andere activa naar niet-gerelateerde rekeningen of entiteiten
 - Uitgaven voor andere doeleinden dan vermeld in de statuten of doelstellingen
 - Directeuren, sleutelfunctionarissen of medewerkers van een entiteit die ongewone vermogenswinsten hebben
 - Directeuren, sleutelfunctionarissen of medewerkers van een entiteit waarover negatieve informatie uit open bronnen bestaat
 - Gebrek aan transparantie, aansturing en controle bij fondsenwerving of uitgaven
-

Indicatoren voor buitenlandse rechtspersonen

Ongebruikelijke transacties en transactiepartijen

- Gebruik van overdreven complexe transacties wanneer een meer gebruikelijke methode beschikbaar is
- Entiteit beheerd door een trustkantoor
- Transacties zonder duidelijke commerciële basis
- Transacties of overeenkomsten zonder relevante ondersteunende documenten
- Bedrijfsstructuur omvat meerdere bedrijven of jurisdicties zonder economische of fiscale redenen
- Transacties met vermoedelijke criminelen of hun partners
- Ontwijkend of terughoudend zijn om informatie over uiteindelijke gerechtigdheid (*beneficial ownership*) te verstrekken
- Uiteindelijke gerechtigdheid kan niet worden bepaald
- Een persoon met de uiteindelijke zeggenschap over de buitenlandse rechtspersoon of haar activa is een ander dan de officiële bestuurder volgens de registers

Ongebruikelijke geldstromen

- Betalingen tussen de buitenlandse rechtspersoon en een binnenlandse partij zonder ondersteunende documenten
 - Binnenlands bankrekening wordt gebruikt als een doorstroomrekening (*cash flow-through-account*)
 - Niet-transparante of niet-verifieerbare oorsprong van het geld
 - Investerings door een buitenlandse rechtspersoon ten behoeve van een binnenlands natuurlijk persoon, bijvoorbeeld een appartement of een jacht
-

Voorbeelden

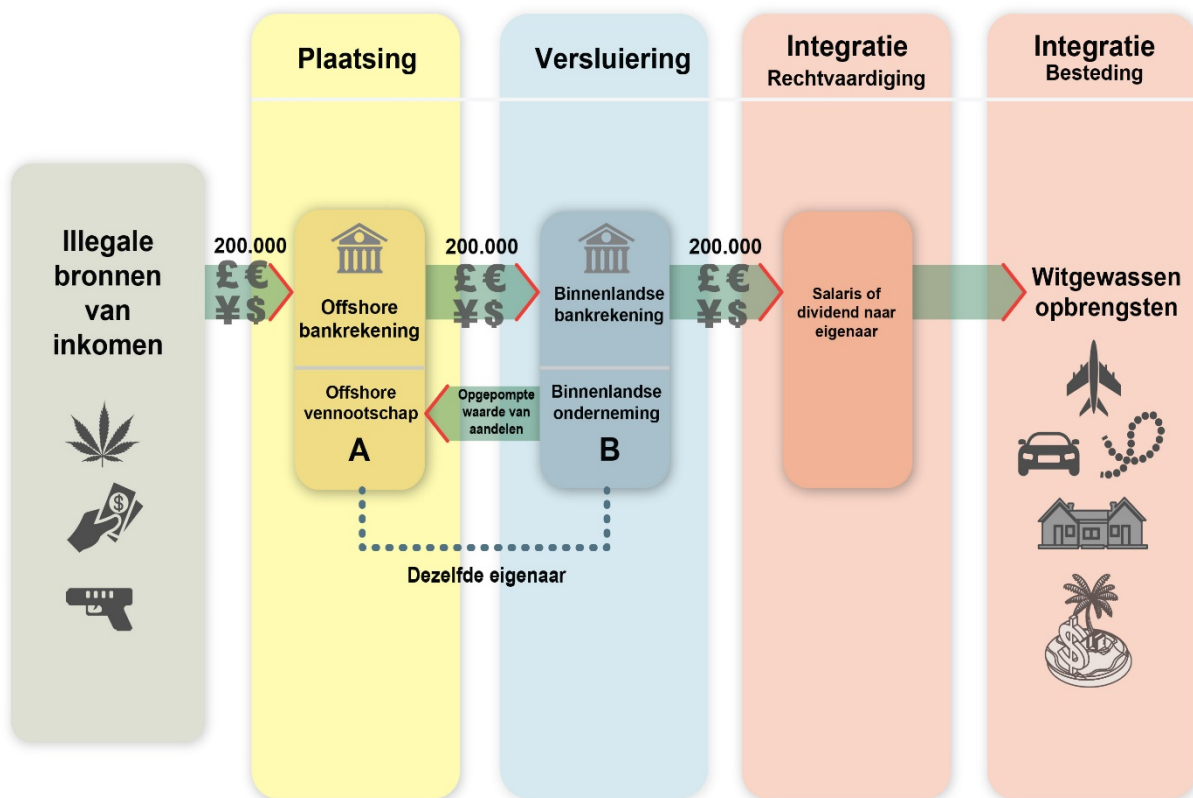
- Een buitenlandse rechtspersoon gedraagt zich onzakelijk of handelt in strijd met de gebruikelijke economische ervaringsregels, bijvoorbeeld in gevallen waarin geld uit een land wordt gekanaliseerd, gebruik makend van geldtransactiekantoren en buitenlandse trustkantoren.
- Een buitenlandse rechtspersoon kan ook in dat eigen land activa bezitten. Het gebruik van deze goederen door personen met een criminele achtergrond of onvoldoende inkomsten om dit gebruik te rechtvaardigen, kan wijzen op een witwastypologie.
- Onjuiste en fictieve aangiften voor het ontvangen van BTW teruggaven spelen een belangrijke rol bij het verhullen, verplaatsen en beleggen van criminele opbrengsten en bij het verbergen van de uiteindelijk begunstigen. Een buitenlandse rechtspersoon kan snel worden opgericht en beheerd door een trustkantoor die ook optreedt als bestuurder, vaak gevestigd in een jurisdictie met een strikt bankgeheim, zonder verplichtingen voor de publicatie van jaarrekeningen.

Niet-transparante eigendom

Als aandeelhoudersrelaties van vennootschappen transparant zijn, is te zien wie als natuurlijk persoon gerechtigd is tot het vermogen van een vennootschap. Deze uiteindelijk gerechtigde zal ook de aandelen opnemen in de aangifte inkomstenbelasting. Bij afwezigheid van transparantie is de uiteindelijk gerechtigde niet bekend. Juist dit wil de crimineel bereiken: zijn criminele vermogen afschermen op zo'n manier dat hij wel de beschikkingsmacht behoudt, maar dat voor anderen niet zichtbaar is dat hij de eigenaar is van dat vermogen. Het ontbreken van transparantie in het aandeelhouderschap is daarom een indicator voor het mogelijk bewust afschermen van gerechtigdheid tot (crimineel) vermogen.

Een belangrijk instrument voor het verhullen van de uiteindelijk gerechtigde is het gebruik van offshore entiteiten, trusts of offshore vennootschappen. Een offshore vennootschap is een buitenlandse rechtspersoon die uitsluitend buiten het land van oprichting economische activiteiten mag verrichten. Dergelijke ondernemingen spelen een belangrijke rol in de verhulling, verplaatsing en investering van opbrengsten van misdrijven, als ook in de verhulling van de uiteindelijk gerechtigden tot het vermogen. Een offshore vennootschap kan snel worden opgericht en worden bestuurd door een lokaal trustkantoor, vaak vindt dit plaats in een belastingparadijs waar een strikt bankgeheim geldt en er geen verplichtingen zijn de jaarrekening te publiceren. Onderstaande casus illustreert de gebruikte methoden:

Figuur 7. Niet-transparante eigendom

In deze casus wil de crimineel USD 200.000 crimineel geld witwassen. Dit geld wordt gestort op een (buitenlandse) bankrekening van offshore vennootschap A, die eigendom is van de crimineel. De crimineel wil het geld in eigen land beschikbaar hebben en kunnen besteden. Het geld wordt overgemaakt naar een binnenlandse bankrekening op naam van onderneming B, om aandelen in deze onderneming te kopen. Onderneming B is ook eigendom van de crimineel. De waarde van de aandelen B wordt daarmee met USD 200.000 'opgepompt'. Onderneming B heeft dan een banktegoed van USD 200.000 beschikbaar. Dit tegoed wordt uitbetaald aan de crimineel als dividend of als salaris, waarmee het voor de crimineel beschikbaar en besteedbaar is als witgewassen geld.

Indicatoren voor vastgoed

Inleiding

Vastgoed is voor criminelen al sinds jaar en dag een belangrijke sector om opbrengsten van criminele activiteiten in te verbergen, het manipuleren van verkoopprijzen van vastgoed is een van de oudste en bekendste manieren om onderlinge criminele vorderingen te vereffenen. De markt voor vastgoed heeft daarnaast kenmerken die deze geschikt en aantrekkelijk maken: de relatief hoge geldsommen waar het om gaat, de waarschijnlijkheid dat op de lange termijn de waarde zal toenemen en de mogelijkheden om de eigendom van vastgoed te verhullen. Een aantal witwasmethoden met vastgoed zal hierna worden beschreven.

De aankoop: de crimineel koopt een pand en betaalt onderhands een deel van de koopsom met crimineel verkregen geld. Dit bedrag blijft buiten de officiële koopsom zoals in de akte vermeld. Bij verkoop wordt een ogenschijnlijk legitieme vermogenswinst behaald welke feitelijk met crimineel geld is gekocht. Het volledig betalen van een koopsom met crimineel geld vindt meestal plaats door het inschakelen van een buitenlandse rechtspersoon. Op deze wijze kan de herkomst van het geld, alsmede de uiteindelijke gerechtigde tot het vastgoed, in casu de crimineel, worden afgeschermd.

Financiering: de meest bekende witwasmethode bij financieringen is de loan-back-constructie. Via een financieringsovereenkomst leent de crimineel zijn eigen criminele geld terug. Feitelijk bestaat deze uit niet meer dan een leningovereenkomst tussen twee - ogenschijnlijk - onafhankelijke partijen. Als geldverstrekker wordt meestal een buitenlandse partij opgevoerd, bijvoorbeeld een 'bevriende relatie', 'familie in het buitenland' of een buitenlandse rechtspersoon. De geldverstrekker en de geldnemer zijn feitelijk één en dezelfde persoon.

Verbouwingen: panden kunnen worden verbouwd waarbij de kosten met crimineel verkregen geld worden voldaan. Bij verkoop wordt dan een ogenschijnlijk reguliere waardestijging gerealiseerd, terwijl deze geheel of gedeeltelijk toe te schrijven is aan de verbouwing.

Verkoop: de verkoop van een vastgoedobject aan een offshore vennootschap, tegen een prijs die ruim boven de marktwaarde ligt, creëert een ogenschijnlijk reguliere waardestijging. De verkoop van een vastgoedobject aan een derde, ook tegen een prijs ruim boven de marktwaarde, creëert dezelfde ogenschijnlijk reguliere waardestijging. De offshore vennootschap kan de aankoop met crimineel verkregen geld betalen en de kopende derde kan met crimineel verkregen geld buiten de akte om door de verkoper worden gecompenseerd.

Niet-transparante eigendom: de crimineel zal proberen zijn bezit, welstand of de herkomst van het geld om de aankoop te betalen, te verhullen. Voorbeelden zijn:

- Het gebruik van stromannen, een familielid, partner of een buitenlandse rechtspersoon, vaak offshore, die het vastgoed als juridisch eigenaar op hun naam zetten. De crimineel kan dan anoniem blijven.
- Dergengeldrekeningen of bankrekeningen op naam van buitenlandse rechtspersonen of trusts, waarbij het bestuur wordt gevormd door een zakelijk dienstverlener (belastingadviseur, advocaat,

trustkantoor), worden gebruikt om de herkomst van het geld dat de aankoop van het vastgoed mogelijk maakt, te verhullen.

Gebruik van vastgoed: bij een pand dat wordt gehuurd, mogelijk met een huurovereenkomst op naam van een derde, kunnen de verschuldigde huurtermijnen contant worden voldaan met geld dat uit misdrijf afkomstig is.

Indicatoren

Ongebruikelijke partijen

- Betrokkenheid van een niet-professionele partij is atypisch (bij grote transacties of hoge risico's)
- Een partij hoort tot het sociale netwerk van een crimineel
- Niet-transparante eigendom van een rechtspersoon

Ongebruikelijk bezit

- Niet-transparante eigendom
- Te laag inkomen ten opzichte van de koopsom
- Personen (of hun partners) met een criminele achtergrond
- Persoon hoort tot het sociale netwerk van een crimineel
- (Rechts)personen met een snelgroeiende vastgoedportefeuille

Ongebruikelijke transacties

- Ongebruikelijke koopsommen (bijv. vergeleken met eerdere koopsommen, vraagprijs of marktwaarde)
- Ongebruikelijke transactieresultaten (hoge winsten gedurende korte periode van eigendom)

Ongebruikelijke financiering

- Ongebruikelijke herkomst van het geld
- Ongebruikelijke financier
- Ongebruikelijke gefinancierde
- Ongebruikelijke financieringsovereenkomst
- Ongebruikelijk financieringsresultaat

Ongebruikelijke gebruiker van het vastgoed

- Te laag inkomen vergeleken met de marktwaarde of huur
- Personen (of hun partners) met een criminele achtergrond

Ongebruikelijke verklaringen

- Hoogst onwaarschijnlijke, niet verifieerbare of niet-gedocumenteerde verklaringen
-

Voorbeeld

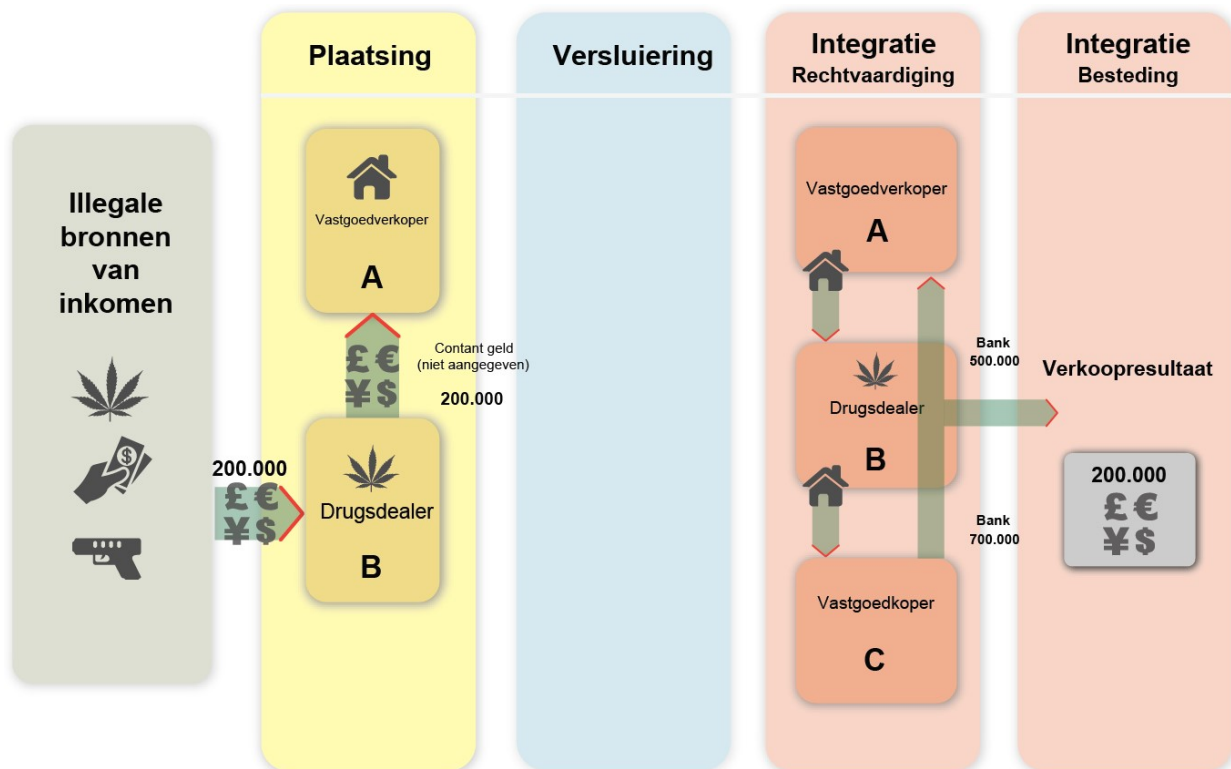
ABC-transacties

Een ABC-transactie ziet op twee of meerdere transacties ten aanzien van dezelfde onroerende zaak die in één akte van levering zijn vastgelegd binnen een relatief korte termijn. Een tijdbestek van zes maanden geldt hiervoor als indicatief. ABC-transacties kunnen worden gebruikt om opbrengsten uit misdrijven wit te

wassen. De kopende partij betaalt de prijs die genoemd is in de koopovereenkomst en de leveringsakte met legale gelden. Maar deze prijs is onder de marktwaarde. De koper compenseert de verkoper met een aanvullende betaling uit crimineel geld, in contanten 'buiten de akte om'. Als de koper later zelf het vastgoed verkoopt tegen marktwaarde, realiseert hij 'op papier' een verkoopwinst die legitiem voorkomt. Het lijkt dan of hij winst heeft gemaakt maar feitelijk heeft hij dit eerder zelf betaald uit zijn criminele geld. Het resultaat van deze transactie is dat de koper een ogenschijnlijk legitieme vermogenswinst heeft behaald en hij heeft deze vermogenswinst dan ook voor besteding beschikbaar.

In dit voorbeeld probeert de crimineel USD 200.000 wit te wassen door een ogenschijnlijk legitieme aan- en verkooptransactie van een vastgoedobject te bewerkstelligen. De verkoper ontvangt de volledige marktwaarde (bijvoorbeeld USD 700.000) voor het vastgoed, maar komt met de koper overeen dat hij buiten de akte om een bedrag van USD 200.000 contant ontvangt en een officiële betaling van USD 500.000, overeenkomend met de notariële leveringsakte. De koper verkoopt het vastgoed vervolgens voor de feitelijk betaalde koopsom, USD 700.000 en dan lijkt het net of hij een verkoopwinst van USD 200.000 heeft gemaakt.

Figuur 8. ABC-transactie

Indicatoren voor contant geld

Inleiding

Het is algemeen bekend dat drugshandel grote hoeveelheden contant geld genereert in kleine coupures en, afhankelijk van het afzetgebied, in bepaalde valuta. Ook opbrengsten uit andere misdrijven zoals diefstal, oplichting en belastingfraude, kunnen uit contant geld bestaan. Betalingen tussen criminelen vinden in de meeste gevallen contant plaats. Uiteindelijk zal de crimineel dit contante geld moeten witwassen. Zicht op contant geld kan zicht geven op misdrijven, op betrokkenen daarbij en een witwastraject.

Het bezit van contant geld, verkregen uit enig misdrijf, heeft voordelen voor de crimineel. Dit zijn vooral de anonimiteit, als het gaat om herkomst, bezit en gebruik ervan. De anonimiteit van de herkomst biedt criminelen de mogelijkheid een ogenschijnlijk legitieme herkomst aan de middelen te geven. Er kan bijvoorbeeld een lening worden voorgewend of het geld kan worden vermengd met legitieme omzet, waarover zelfs soms belasting wordt betaald. Verder levert het bezit van contant geld en het gebruik daarvan meestal geen papieren spoor op en de identiteit van de eigenaar wordt niet vastgelegd.

Contant geld heeft ook nadelen. Het is algemeen bekend dat het bezit en gebruik van grote sommen contant geld en het gebruik van grote coupures kan duiden op een criminele herkomst. Het geld kan ook beschikbaar zijn in een valuta van een land waar de betrokkene geen economische banden mee heeft of waar in eigen land niet veel mee gedaan kan worden. Als gevolg van diverse risico's (diefstal, vervalsingen), de kosten die verbonden zijn aan het storten van contant geld en de beschikbaarheid van alternatieve betalingsmogelijkheden, zijn steeds minder ondernemers bereid grote bedragen in contanten te accepteren. Daarnaast gelden de anti-witwasregels, zoals de WWFT (identificatie en meldplicht) in die sectoren waar veel contant geld in omgaat. Dit maakt het voor de crimineel risicovol onbezorgd contant geld uit te geven.

Indicatoren

Ongebruikelijke herkomst en verkrijging

- Contant geld ontvangen uit landen met veel corruptie en politieke instabiliteit
- Contant geld ontvangen uit landen met een goed ontwikkeld financieel stelsel (als veilig en goedkoop alternatief voor geldtransporten)
- Kasstortingen op bankrekening vanuit onverklaarde bronnen

Ongebruikelijke verklaringen

- Geen, onvolledige of (deels) onjuiste verklaringen voor de herkomst van het contante geld
 - Geen documentatie of correspondentie over de herkomst of de eigenaar
-

Ongebruikelijk bezit

- Hoeveelheid, coupures en valuta passen niet bij de persoon of de onderneming

Ongebruikelijke wijze van transport

- Heimelijk vervoer van contant geld
- Veiligheidsrisico's verbonden aan de wijze van vervoer
- Hoge transportkosten vergeleken met voor de hand liggende alternatieven

Ongebruikelijke bestemming en besteding

- Risicolanden (productie van drugs, ineffectieve anti-witwasregelgeving, strikt bankgeheim)
- Land van bestemming speelt geen rol bij de bedrijvigheid of achtergrond van de persoon
- Contante betalingen bij aanschaf van luxe goederen
- Omvangrijke contante opnames of betalingen zonder een (bedrijfs)economische reden of verklaring

Ongebruikelijke kasstromen

- Contante omzet is niet gebruikelijk in de branche
 - Sterke contante omzetsijging van onbekende klanten
 - Kasstortingen of opnames in coupures of valuta die bedrijfsvreemd zijn
 - Kasstortingen, niet zijnde contante omzet
 - Buitenlandse leningen o/g waarbij de leensom in contanten wordt ontvangen, in plaatselijke valuta
 - Hoge contante investering door een buitenlandse eigenaar of geldverstrekker
 - Omvangrijke incidentele contante transacties (omzet, inkopen of kosten)
 - 'Smurfen': kleinere kasstortingen gedurende een relatief korte periode om een melding door de bank te voorkomen
-

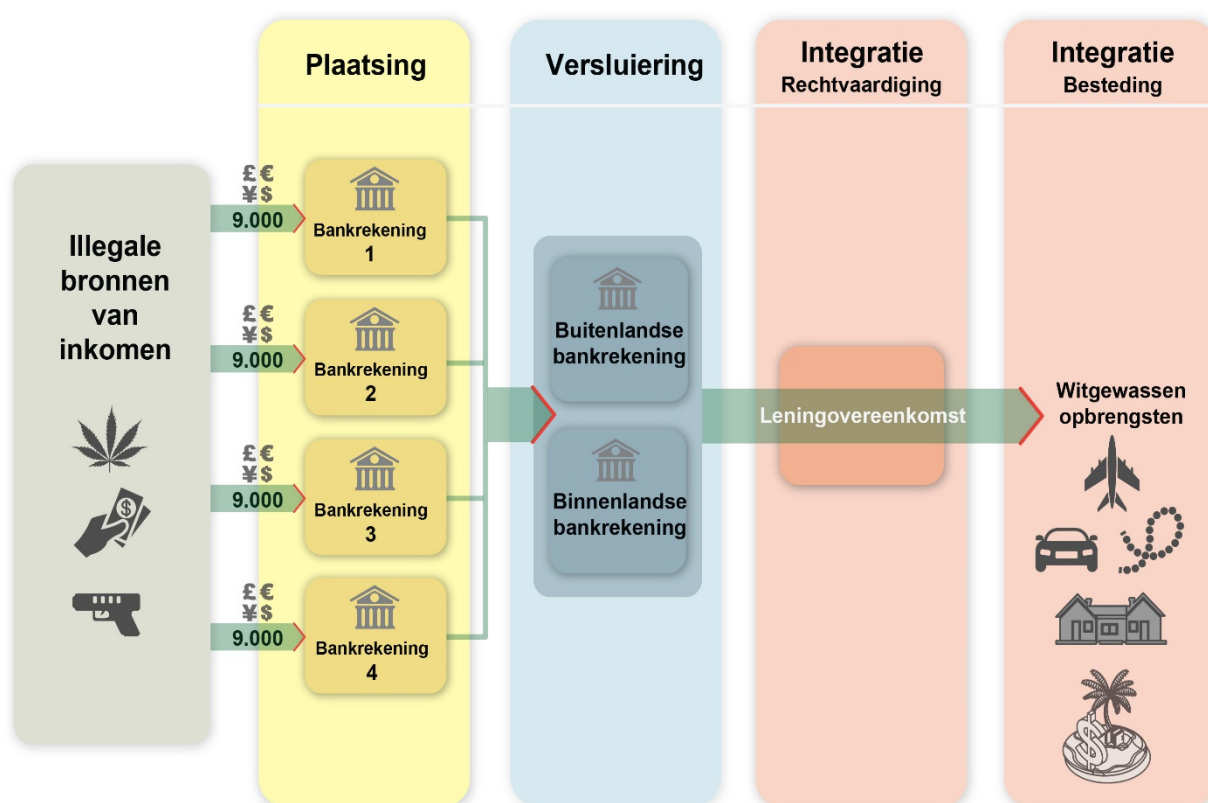
Voorbeelden

Witwashandelingen met betrekking tot contant geld zien onder meer op:

- Het omwisselen in andere coupures of valuta via geldtransactiekantoren, banken, de zwarte markt of - niet onbelangrijk - via de kas van kasgedreven ondernemingen
- Fysiek verplaatsen en vervoeren van contant geld, bijvoorbeeld per auto, vliegtuig of door gespecialiseerde geldtransportbedrijven
- In het girale (bancaire) verkeer brengen van contant geld, bijvoorbeeld door het gebruik van stromannen, het gebruik van kasgedreven ondernemingen of door het doen van een groot aantal kleinere stortingen ('smurfen')
- Een ogenschijnlijk legitieme herkomst creëren door het fingeren van leningen of het fingeren van omzet
- Het doen van contante aankopen (bestedingen, investeringen)

Voorbeeld: smurfen

In het hierna opgenomen voorbeeld worden illegale opbrengsten op binnenlandse bankrekeningen gestort, waarbij moedwillig onder de meldgrens wordt gebleven om zo het melden door de banken van een ongebruikelijke transactie aan de FIU te voorkomen. Onder de WWFT ligt deze grens bij EUR 10.000. Dit is overigens geen objectieve indicator, alleen als er aanvullende (subjectieve) omstandigheden zijn, dan moet een dergelijke contante transactie worden gemeld. Vanaf deze bankrekeningen wordt het geld overgemaakt naar buitenlandse bankrekeningen, vaak op naam van een offshore vennootschap. Vervolgens wordt door deze vennootschap een lening verstrekt aan de crimineel. Al deze handelingen kunnen door de crimineel zelf worden uitgevoerd of door een derde, in het binnenland en/of in het buitenland.

Figuur 9. Smurfen**Voorbeeld: risicolanden**

Sommige landen zijn aantrekkelijk voor criminelen om aldaar hun criminele activiteiten uit te voeren en/of hun witwashandelingen te doen. Overheden kunnen ook een lijst van dit soort risicolanden vaststellen. Dit zijn bijvoorbeeld landen die bekend zijn om de productie en export van verboden verdovende middelen; het contante geld zal terugvloeien naar de criminele organisaties in de drugs producerende landen. Tot deze groep landen horen ook de landen die nog geen effectieve anti-witwasregelgeving en witwasbestrijdingssystematiek hebben, maar waar het niet al te problematisch is om contant geld te storten. Ook landen die grenzen aan landen waar de delicten worden gepleegd, die beschikken over een bankgeheim en waar de transparantie over uiteindelijk gerechtigden ontbreekt, zijn aantrekkelijk voor criminelen.

Het aanhouden van een bankrekening in zo'n risicoland kan een indicatie voor witwassen zijn. Contant geld in kleine coupures of in valuta van landen waar personen of ondernemingen geen legitieme zaken mee doen, kunnen afkomstig zijn van de handel in verdovende middelen. De hoeveelheid contant geld, de coupures en de valuta kunnen tot problemen leiden voor het transport, voor het geven van een ogenschijnlijk legitieme herkomst, maar ook voor de besteding van het geld. Daarom zullen deze coupures en valuta worden omgewisseld in grotere coupures en andere valuta. Normaal gesproken mag je verwachten dat dergelijke omwisselingen worden gezien door een geldtransactiekantoor of een bank en dat het transport kan worden gezien door de Douane. Maar ook medewerkers van de Belastingdienst zouden dit mogelijk kunnen zien tijdens een boekenonderzoek.

Een voorbeeld van een echte casus: een persoon reist van een land in Midden-Amerika (het risicoland) naar Parijs en hij doet aangifte van het vervoer van EUR 125.000 in biljetten van EUR 500. Gevraagd naar de herkomst en bestemming van het geld verklaart de man dat hij valutahandelaar is en posities inneemt in diverse valuta, waaronder die van het Midden-Amerikaanse land. Hij brengt contant geld in euro's vanuit Midden-Amerika naar Europa om het in Europa op een bank te storten, vliegt terug naar Midden-Amerika om het daar in lokale valuta weer te pinnen en om te wisselen in euro's. Er wordt telkens aangifte bij de Douane gedaan van het transport en de winst die hij maakt wordt aangegeven bij de Belastingdienst.

Fiscaal lijkt er niets verkeerd te kleven aan deze handelwijze. De omvangrijke wisselingen, de biljetten van EUR 500 en het betrokken Midden-Amerikaanse land vragen echter om een alerte houding. Want wat hier feitelijk aan de hand is, is dat deze persoon als wisselaar optrad voor een Midden-Amerikaanse drugsorganisatie die over grote hoeveelheden EUR 500 biljetten beschikte en daar lokale valuta voor wilde hebben om onder meer lokale producenten, de beveiliging en het transport van drugs te kunnen betalen in Midden-Amerika.

Indicatoren voor cryptovaluta

Inleiding

Een cryptovaluta is een vorm van 'virtueel activum', of *'virtual asset'*, zoals gedefinieerd door de FATF. Cryptovaluta zijn volledig gebaseerd op cryptografie; zowel bij het creëren (*'mining'*) van dit type activa, het opslaan van waarde, maar ook voor de beveiliging van het betalingssysteem. Met het toegenomen gebruik en bezit van cryptovaluta, is het belangrijk voor toezichthouders en opsporingsdiensten om de risico's van dergelijke activa te begrijpen, te bewaken en daartegen ook bescherming te bieden. Cryptovaluta stellen gebruikers in staat om waarde rechtstreeks naar elkaar over te dragen zonder gebruik te maken van een tussenpersoon of derden, waarbij het banksysteem wordt omzeild. Bitcoin, een gedecentraliseerd betalingssysteem met een eigen virtuele munt, was de eerste volledige cryptovaluta op basis van een nieuwe technologie, de blockchain.

In de afgelopen jaren is het gebruik van cryptovaluta tevoorschijn gekomen als een nieuwe vorm van opslaan of verplaatsen van waarde en het uitvoeren van betalingen, en er zijn momenteel duizenden verschillende soorten cryptovaluta. Naarmate de technologie op dit gebied zich blijft ontwikkelen en evolueren, zullen ook de technieken van criminelen bij het plegen van financiële misdrijven toenemen en zullen de eisen aan toezichthouders en opsporingsdiensten om deze risico's te identificeren en te beheersen, toenemen. Dit hoofdstuk biedt een eerste set beschrijvingen en risico-indicatoren; dit is echter een terrein waarop het voor medewerkers van belastingdiensten belangrijk is om ervoor te zorgen dat hun kennis gelijke tred houdt met de ontwikkelingen.

Transacties en anonimiteit

Over het algemeen wordt de waarde van een cryptovaluta bepaald door vraag en aanbod bij cryptovaluta-*'exchanges'*, die een vorm van dienstverlener zijn. Een *'exchange'* is een online handelsplatform waar cryptovaluta worden verhandeld via een systeem van vraag en aanbod tegen andere cryptovaluta of fiatvaluta. Transacties worden uitgevoerd van en naar adressen die zijn gekoppeld aan een digitale portemonnee of portefeuille, een *'digital wallet'*. Deze *'wallet'* kan door de gebruiker rechtstreeks worden beheerd of via een derde partij, zoals een *'exchange'*. Transacties zijn onomkeerbaar en kunnen door iedereen worden bekeken via de blockchain en bepaalde websites op internet. Er is geen identiteit gekoppeld aan een portefeuilledadres en aan individuele transacties. De identiteit van de gebruiker is mogelijk alleen bekend bij de portefeuilleprovider of de *'exchange'* als de gebruiker ervoor kiest om van dergelijke dienstverleners gebruik te maken.

Een toenemend aantal financiële autoriteiten van landen definiëren en reguleren cryptovaluta-uitwisselingen als geldtransactie (*Money Service Businesses, MSB*) - onderworpen aan dezelfde anti-witwasregimes. In het licht van voortdurend en toenemend wereldwijd toezicht is er een andere vorm van cryptovaluta-uitwisseling ontstaan: een *'peer-to-peer-exchange'*. In tegenstelling tot de andere *'exchanges'* verbinden *'peer-to-peer exchanges'* kopers en verkopers van cryptovaluta en laten ze directe onderlinge transacties uitvoeren. Dit is een manier om de 'ken uw klantprotocollen' (*know-your-customers, KYC*) te

omzeilen die mogelijk niet van toepassing zijn op *'peer-to-peer-exchanges'*, waardoor een extra complexiteit aan cryptovaluta wordt toegevoegd.

Gebruikers

Naast de ontwikkelaars van blockchains en de cryptovaluta, zijn er de zogenaamde *'miners'* van de munten. Nieuwe munten zijn algoritmen die uiterst moeilijk te kraken zijn. Deze algoritmen kunnen worden gekraakt door deze *'miners'* met behulp van rekenkracht van computers. Deze *'miners'* ontgrendelen niet alleen nieuwe munten en voegen deze toe aan het netwerk, ze controleren ook transacties in het netwerk. Naast de *'miners'* is er een groep *'early adopters'* die geïnteresseerd zijn in nieuwe technologieën. Het gebruik van cryptovaluta is inmiddels wijdverbreid op cryptoplatforms, bij bedrijven, particulieren (bijv. consumenten, speculanten, investeerders, handelaren) en, zeker niet in de laatste plaats, bij criminelen.

Risico's

Omdat cryptovaluta een zekere mate van anonimiteit bieden, hebben ze de belangstelling van belastingontduikers, fraudeurs en andere criminelen. Criminelen betalen bijvoorbeeld andere criminelen voor illegale goederen en diensten op de online *'dark web'* markten (bijv. drugs, wapens, gestolen creditcardgegevens en ransomware). Niet-face-to-face transacties op de *'dark web'* markten kunnen vaak alleen worden uitgevoerd met behulp van cryptovaluta.

Criminelen die hun inkomsten en vermogen genereren met behulp van cryptovaluta, moeten mogelijk (een deel van) deze cryptovaluta omzetten in contant geld, de zogenaamde *'cash out'*. Er zijn verschillende methoden om deze omzetting te laten plaatsvinden (cryptovaluta naar contant geld):

- Gebruik van een *'exchange'*: een crimineel kan een account op een *'exchange'* aanmaken, zijn of haar cryptovaluta naar deze *'exchange'* overdragen, vervolgens verkopen voor fiat-valuta en de *'exchange'* het geld laten overboeken naar zijn (buitenlandse) bankrekening. Dit geld kan uiteindelijk bij een geldautomaat worden opgenomen. Een andere optie is om een stroman voor dit proces te gebruiken
- Gebruik van cryptovaluta-handelaren: er zijn ook individuele handelaren die aanbieden om cryptovaluta (*face-to-face*) in te wisselen voor contant geld, uiteraard tegen een hoge vergoeding
- Gebruik van cryptovaluta-kaarten: er zijn ook prepaid cryptovaluta-kaarten waarmee contant geld kan worden opgenomen bij reguliere geldautomaten en online betalingen kunnen worden gedaan, inclusief kaarten uitgegeven door buitenlandse rechtspersonen
- Gebruik van speciale geldautomaten (*coin ATMs*): er zijn speciale geldautomaten beschikbaar waarmee cryptovaluta kunnen worden ingewisseld voor fiat-valuta en vice versa
- Gebruik van online casino's: online casino's met zwakke 'Ken uw klant-protocollen' (*know-your-customers, KYC*) accepteren stortingen in cryptovaluta, die vervolgens worden bijgeschreven op het goksaldo van de speler. Dit tegoed kan direct worden opgenomen door overboeking naar een binnenlandse of offshore bankrekening, *prepaid* creditkaart, crypto-valutakaarten en en door het gebruik van betalingservices via geldtransactiekantoren

Naast het uitbetalen, kunnen criminelen ook cryptovaluta-handelaren en de geldautomaten gebruiken om cryptovaluta te kopen met behulp van hun uit misdrijf verkregen opbrengsten. Dit stelt hen in staat om illegale goederen te kopen op de dark-webmarkten of om cryptovaluta te gebruiken als een manier om vermogen te bewaren.

Indicatoren

Ongebruikelijke transacties

- Handelen in, of beschikbaar hebben van ‘coins’ die afkomstig zijn uit ‘mining’, zonder te beschikken over daartoe geëigende apparatuur en zonder aantoonbare elektriciteitskosten
- Accepteren, handelen in of beschikbaar hebben van ‘coins’ met een historie op het ‘dark web’
- Grote contante geldopnames van de bankrekening kort nadat geld ontvangen is van cryptovaluta ‘exchanges’
- Betalen van hoge commissies voor het omzetten (verkopen) van cryptovaluta in ruil voor contant geld.
- Grote kasstortingen op bankrekeningen, gevolgd door aankopen van cryptovaluta bij commerciële/gereguleerde ‘exchanges’
- Gebruik van een betaalkaart die gevoed wordt door cryptovaluta
- Grote kasstortingen en –opnames via speciale geldautomaten voor cryptovaluta (*coin ATMs*)
- Transacties in cryptovaluta voor de aankoop van luxe goederen, die niet passen bij het aangegeven inkomen/vermogen
- Ongebruikelijke of onverwachte hoeveelheden cryptovaluta in de exploitatie van een onderneming (omzet of leningen)

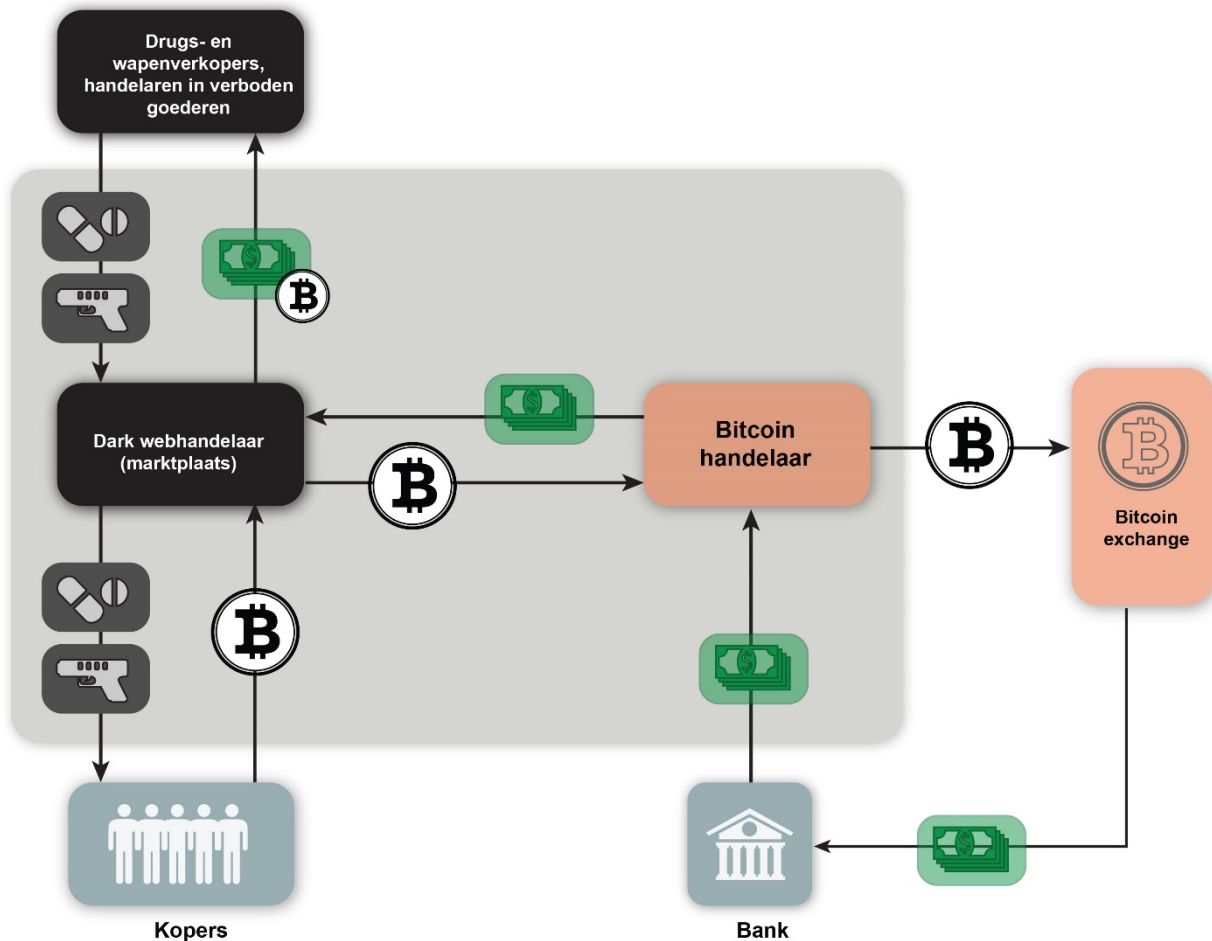
Ongebruikelijke gedragingen

- Niet in staat om de (bedrijfs)economische voordelen van het gebruik van cryptovaluta in zakelijke transacties te onderbouwen
 - Cryptovaluta-transacties met ten minste twee van de volgende kenmerken:
 - a) De koper of verkoper biedt zijn diensten aan op het internet
 - b) De betrokken partijen stellen elkaars identiteit niet vast, controleren deze niet
 - c) De koper of verkoper schermt zijn eigen identiteit af
 - d) De cryptovaluta worden contant betaald
 - e) De commissie voor de omwisseling is ongebruikelijk hoog
 - f) De transactie vindt plaats op een openbare plaats waar veel publiek is, hetgeen de veiligheidsrisico's voor de koper en de verkoper reduceert
 - g) Een legitieme economische verklaring voor de manier waarop de uitwisseling plaatsvond is onwaarschijnlijk
 - h) De aard en omvang van de aangekochte cryptovaluta is onlogisch gezien de gebruikelijke particuliere aanwending daarvan
 - i) De ‘exchanger’ is niet bekend bij de Kamer van Koophandel of de Belastingdienst
 - De koper en/of verkoper maken gebruik van een zogenaamde ‘mixer’ of ‘tumbler’
-

Voorbeeld

Een schematische weergave van een criminele geldstroom via een Bitcoinhandelaar.

Figuur 10. Bitcoinhandel: verboden goederen

De handelaar in verboden goederen, wiens identiteit verborgen is op het 'dark web', verkoopt deze goederen in ruil voor cryptovaluta. De crimineel wil zijn cryptovaluta omzetten in contant geld en neemt hiervoor contact op met een lokale Bitcoinhandelaar. In een persoonlijke ontmoeting worden Bitcoins ingewisseld voor fiat-valuta. Met deze fiat-valuta kan de crimineel zijn uitgaven betalen. De Bitcoinhandelaar verkoopt de Bitcoins aan een 'exchange' en ontvangt fiat-valuta op zijn bankrekening.

Indicatoren voor internationale handelsstromen

Inleiding

In de internationale literatuur wordt witwassen via internationale handelsstromen aangeduid met de term *'Trade Based Money Laundering (TBML)'* en door diverse organisaties zoals de FATF en de World Customs Organization gezien als een belangrijke methode om grote criminele vermogens wit te wassen. De verplaatsing van het geld kan zichtbaar worden door het betalen van kosten en, zichtbaar of niet, worden verplaatst via luchttransport, transport over de weg of door het smokkelen van goederen. Opgemerkt moet worden dat de focus in dit hoofdstuk op internationale handel is, maar dezelfde methoden kunnen ook worden gebruikt in de nationale omgeving.

Opbrengsten van misdrijven moeten vaak worden verplaatst naar een ander land, een criminele vordering moet vereffend worden of het geld moet terugkomen bij de crimineel. Dit zijn de redenen voor criminelen om vermogen te verplaatsen via de internationale handel. De internationale handel heeft kenmerken die interessant zijn voor criminelen. De grote volumes, het grensoverschrijdend karakter, de diversiteit aan goederen, leveranciers en afnemers alsmede het beperkte fysieke toezicht door de Douane maakt de internationale handel kwetsbaar voor witwassen. De methoden worden hierna besproken en hebben twee gemeenschappelijke kenmerken:

- Het doel is de opbrengsten uit misdrijf te verhullen en waarden te verplaatsen over landsgrenzen, om daarmee deze opbrengsten een ogenschijnlijk legitieme herkomst te geven
- Er zijn twee partijen nodig om dit mogelijk te maken en alleen al daarom zal er een heimelijke verstandhouding zijn tussen de exporteur en de importeur, of beiden worden beheerst door dezelfde persoon of entiteit

Criminele financiering

Goederen die zijn gekocht met uit misdrijf afkomstige opbrengsten (meestal contant geld) of daadwerkelijk zijn gestolen, worden uitgevoerd zonder dat de criminele oorsprong van dergelijke goederen bekend is bij de relevante autoriteiten in de landen van oorsprong en/of de landen van bestemming.

Over- en onderwaardering (en facturering)

Door het over- en onderwaarderen van goederen bij het importeren en exporteren, kunnen vermogens in de vorm van goederen of geldstromen worden verplaatst en witgewassen. Het over- en onderwaarderen kan plaatsvinden door af te wijken van de werkelijkheid op het punt van de prijs (te hoog, te laag), aantallen (teveel, te weinig) of kwaliteit (te hoog, te laag) of een combinatie daarvan.

	Techniek	Indicatoren	Waardeverschuiving
Import	Overfacturering	Ongebruikelijk dure importen	In geld naar het buitenland, naar de exporteur
	Onderfacturering	Ongebruikelijk goedkope importen	In goederen naar het binnenland, naar de importeur
Export	Overfacturering	Ongebruikelijk dure exporten	In geld naar het binnenland, naar de exporteur
	Onderfacturering	Ongebruikelijk goedkope exporten	In goederen naar het buitenland, naar de importeur

Onjuiste omschrijving

Naast over- en onderfacturering kunnen ook andersoortige goederen worden geïmporteerd of geëxporteerd. Op de documenten kan de prijs overeenstemmen met de opgegeven goederen, maar kan de marktwaarde van de feitelijk geïmporteerde of geëxporteerde goederen vele malen hoger of lager zijn. Fysieke waarneming is noodzakelijk om dit te kunnen constateren. Daarnaast kan het gaan om strategische goederen, goederen met beperkingen (quota), goederen met een hoger invoerrechttarief of verboden goederen (grondstoffen voor drugs, wapens, namaakgoederen).

Meervoudig factureren

Meervoudig factureren, ook wel '*multiple invoicing*' genoemd, is een techniek waarbij meerdere facturen worden opgemaakt voor dezelfde goederenzending. In veel gevallen wordt bij deze techniek gebruik gemaakt van twee facturen voor het ontduiken van invoerrechten of voor het witwassen van crimineel geld. Deze techniek wordt gebruikt om meerdere betalingen voor dezelfde zending goederen te rechtvaardigen.

Fictieve transacties

Tot slot kunnen transacties volledig worden gefingeerd. De leverantie of de dienst is nimmer gedaan of verricht. Met een factuur in de hand kunnen gelden worden overgemaakt of worden ontvangen. Dit dient uitsluitend om via zakelijke rekeningen gelden te verplaatsen, veilig te stellen, winsten te fingeren of mogelijke illegale activiteiten af te dekken of af te rekenen. Met de huidige reproduceertechnieken is het vrij eenvoudig om facturen te maken of bestaande facturen te bewerken. Gegevens van bedrijven wereldwijd, nodig voor het maken van een factuur, zijn onder ieders handbereik. Ook is het geen enkel probleem om buitenlandse vennootschappen op te richten die goederen of diensten afnemen of juist leveren of verrichten. Feitelijk wordt er niets geleverd of geen dienst verricht.

Indicatoren

Ongebruikelijke herkomst of bestemming van goederen

- Het land is geen bekend productie- of handelsland voor dit type goederen
- Transacties met personen of entiteiten uit risicolanden

Ongebruikelijke leverancier of afnemer

- Nieuw opgerichte vennootschappen met direct grote handelsvolumes
- Omvang of aard van de goederen past niet bij de leverancier of de afnemer
- Offshore vennootschap is afnemer of leverancier

Ongebruikelijke wijze van transport

- Relatief hoge transportkosten vergeleken met de waarde van de goederen
- Omvang of aard van de goederen past niet bij de wijze van transport

Ongebruikelijke omschrijving van de goederen

- Significant verschil in omschrijving op douanedocumenten en factuur (aantal, soort, kwaliteit)
- Significant verschil in omschrijving op de documenten en feitelijke goederen (aantal, soort, kwaliteit)
- Risicogoederen: goederen van hoge waarde

Ongebruikelijke prijsstelling

- Significant verschil bij invoer tussen invoerwaarde – factuurwaarde - marktwaarde
- Significant verschil tussen verzekerde waarde en factuurwaarde

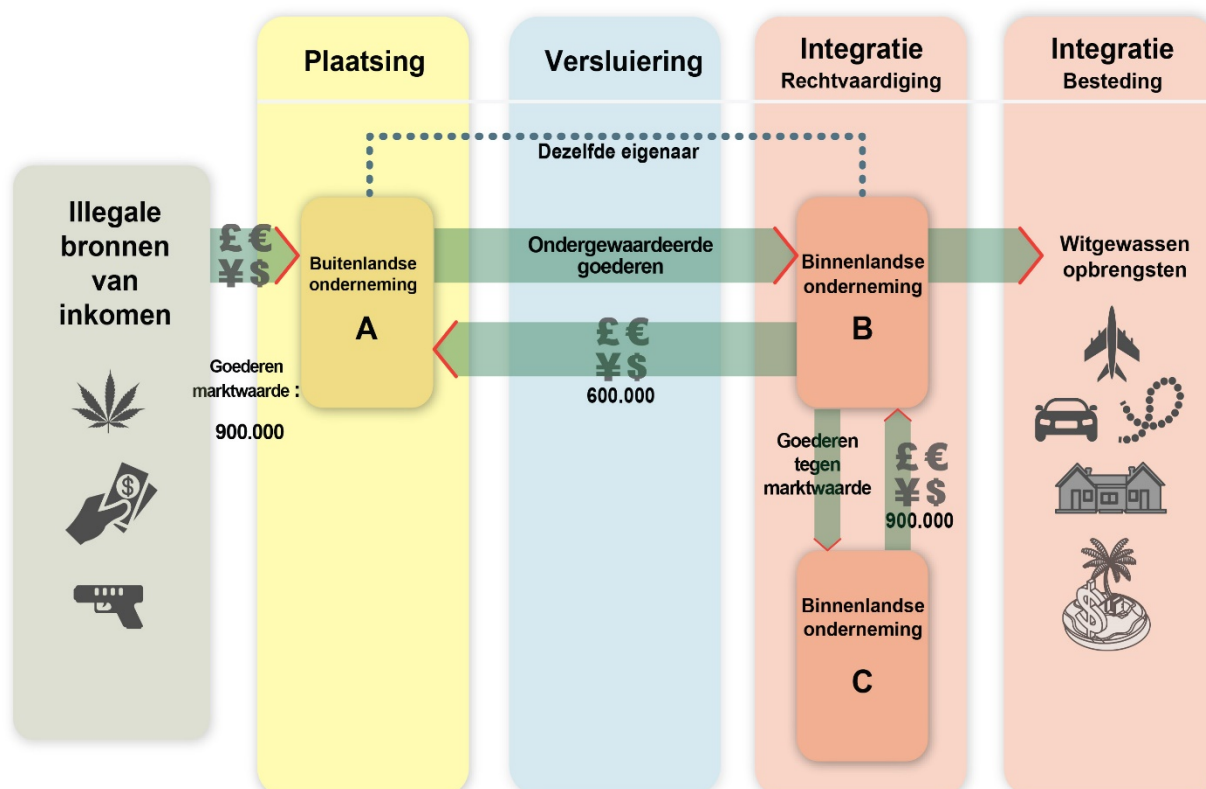
Ongebruikelijke financiering

- Goederen gekocht met geld van onbekende herkomst (contant geld)
 - Verschil in herkomst van de goederen en bestemming van het geld, en vice versa
 - Verschil in omvang van de geldstroom en het factuurbedrag
 - Offshore vennootschap verricht (deel)betaling van de factuur
 - Commissiebetalingen aan een derde zonder onderliggende documentatie of een (bedrijfs)economische grondslag
 - Betalingen voor goederen worden deels door een derde gedaan, niet door de importeur
-

Voorbeeld

Figuur 11 geeft een voorbeeld van hoe criminelen de onderfactureringsstechniek gebruiken om hun criminele opbrengsten te verhullen en waarde door handelstransacties te verplaatsen, en de illegale oorsprong van de waarde een ogenschijnlijk legitieme herkomst te geven.

Figuur 11. Trade-based money laundering - facturering

Figuur 11 toont een casus met gestolen goederen, met een reële marktwaarde van USD 900.000. Deze goederen worden geëxporteerd naar binnenlands onderneming B (importeur) met een te laag gefactureerd bedrag van USD 600.000, afkomstig van buitenlandse onderneming A (eigenaar en exporteur).

Binnenlandse onderneming B verkoopt ze op hun beurt onmiddellijk aan een niet-verbonden binnenlandse onderneming C tegen de marktwaarde van USD 900.000. Tijdens deze transactie heeft binnenlandse onderneming B met succes de gehele USD 900.000 witgewassen en gerechtvaardigd, omdat het totale bedrag legitiem lijkt voor de Belastingdienst.

Indicatoren voor leningen

Inleiding

Leningen zijn in de eerste plaats fiscaal interessant in zichtbaar gelieerde verhoudingen op het gebied van winstverschuiving, beperking van de renteaftrek en informele kapitaalsstortingen. Ook in niet zichtbaar gelieerde verhoudingen of bij onafhankelijke derden, zijn leningen vanuit een fiscaal perspectief interessant. Relevante fiscale factoren zijn:

- Het bestaan van de lening
- De kwalificatie van de lening als lening of als informeel kapitaal
- De aftrekbaarheid van de rente en, bij dubieuze vorderingen, de aftrekbaarheid van de hoofdsom

Leningen worden echter ook veelvuldig gebruikt bij het witwassen van geld. Met een lening(overeenkomst) wordt namelijk op eenvoudige wijze de werkelijke aard van de gelden verhuld. Door het voorwenden van een lening geeft de lener aan dat gelden zijn ontvangen van een ander en verklaart daarmee een legale herkomst van het geld. Verhulde opbrengsten van misdrijven, bijvoorbeeld uit de handel in verdovende middelen, kan worden gebruikt om de aankoop van vastgoed, of een eigen onderneming te financieren. De relevantie van een lening voor witwassen ziet op:

- Het bestaan van de lening
- De criminele herkomst van de ontvangen gelden
- De wetenschap omtrent de criminele herkomst

Het opzetten van een constructie met leningen is eenvoudig en goedkoop. Hierna worden kort de bekendste leningconstructies besproken waarin crimineel verkregen geld, en dus witwassen, een rol speelt.

Loan-backlening

De meest bekende en vermoedelijke ook meest gebruikte vorm van witwassen met behulp van leningen is de loan-backlening. Via deze constructie leen je je eigen criminele geld terug, zonder dat dit als zodanig zichtbaar is. Dit kan eenvoudig door een leningovereenkomst op te stellen met bijvoorbeeld een 'bevriende relatie' of 'familie in het buitenland'. De meest bekende geldverstrekker in dit kader is de buitenlandse offshore vennootschap met een bankrekening (bron van financiering) in een land met een bankgeheim.

Back-to-backlening

In een back-to-backlening wordt uit misdrijf afkomstig geld gestort op een bankrekening van een buitenlandse onderneming, of ondergebracht in bijvoorbeeld een buitenlands effectendepot, waarvan de crimineel de uiteindelijk gerechtigde is. Een back-to-backlening is een lening waarbij zo'n courant vermogensbestanddeel, zoals een buitenlands banktegoed, een effectendepot of een contant geldbedrag, als zekerheid wordt gesteld bij de geldverstrekker. Indien de gestelde zekerheid bestaat uit vermogensbestanddelen die direct of indirect zijn verkregen uit enig misdrijf, is sprake van witwassen. In

tegenstelling tot de situatie bij de loan-backlening is de geldverstrekker bij de back-to-backlening een onafhankelijke derde die faciliteert. Het is mogelijk dat de crimineel de lening niet terugbetaalt, waardoor de geldverstrekker zijn vordering te gelde moet maken door het uitwinnen van de zekerheden die zijn gesteld.

Criminele inmenging

Naast de betrokkenheid van - in feite - één partij (loan-backlening) of twee partijen (back-to-backlening) kan ook nog een derde partij, op de achtergrond, een rol spelen. Veelal hebben we hier dan te maken met criminele inmenging in legitieme bedrijfsactiviteiten door het financieren van bedrijfsactiviteiten via leningen, kapitaalsstortingen of vermenging van illegale gelden met legale bedrijfsopbrengsten. Als voorbeeld mag dienen een crimineel die over contant geld beschikt en dit geeft aan (rechts)persoon A met het verzoek om uit de eigen middelen van A een lening te verstrekken aan B. Het contante geldbedrag van de crimineel dient als zekerheidsstelling voor A. De crimineel verkrijgt, zonder dat hij zichtbaar is, invloed op B.

Indicatoren

Ongebruikelijke herkomst van de gelden

- De geldstroom komt uit een land met een bankgeheim en/of uit een offshore financieel centrum
- De geldstroom is niet afkomstig uit het land van de geldverstrekker
- Geldstroom via een derdengeldrekening (advocaat, notaris) zonder duidelijke reden

Ongebruikelijke financier of verschafter van zekerheden

- Financier of verschafter van zekerheden kent geen transparante eigendomsstructuur
- Verstrekking door een niet-financiële instelling
- De financier of de verschafter van zekerheden is gevestigd in een offshore financieel centrum of in een land met een bankgeheim

Ongebruikelijke financiering

- Gefinancierde heeft geen onderzoek gedaan naar financieringsalternatieven
- Ongebruikelijke contractspartij/geen zakelijke of familiebanden met het land van herkomst van de financier
- Afwezigheid van correspondentie (of onderliggende stukken) met de geldverstrekker
- Geen schriftelijke leningovereenkomst aanwezig
- Geen, geen reële of onvoldoende zekerheidsstelling
- Geen of geen reëel aflossingsschema
- Geen marktconforme rente
- Leensom komt in contanten
- Aard van de besteding van de gelden
- Rentebetalingen en aflossingen blijven achterwege, schema's worden niet gevolgd en in gebreke blijven komt voor
- Bij betalingsachterstanden worden geen incassomaatregelen genomen
- Aflossing met gesloten beurs (onderlinge verrekentransacties)
- Grote afschrijvingen door de geldverstrekker kort nadat de lening is verstrekt of na langere tijd terwijl de gestelde zekerheden onvoldoende waren

Ongebruikelijke gefinancierde

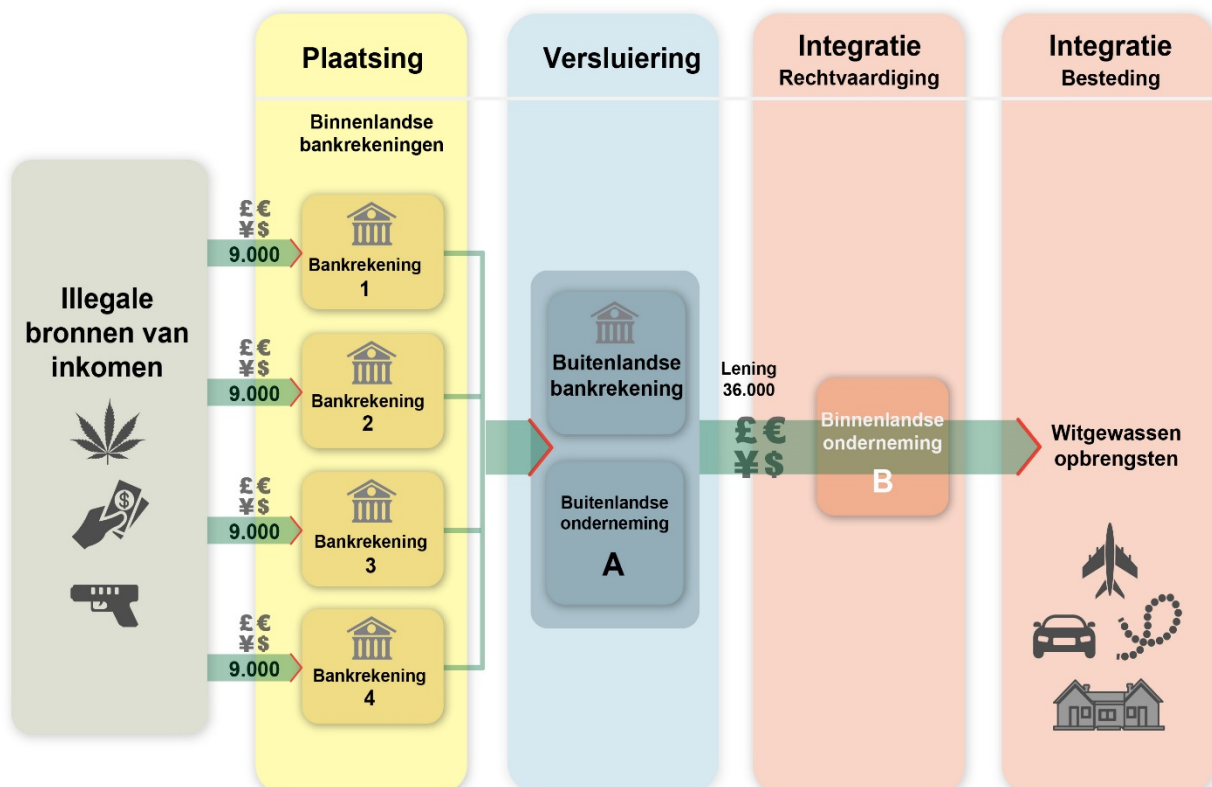
- Onvoldoende inkomen (aflossingspotentieel) bij gefinancierde
- Gefinancierde (of diens partner) met een crimineel verleden

Ongebruikelijke gebruiker van het gefinancierde vermogensbestanddeel

- Persoon met onvoldoende inkomen voor een normale gebruiksvergoeding
- Persoon (of diens partner) met een crimineel verleden
- Persoon behorend tot het sociale netwerk van een crimineel

Ongebruikelijke verklaringen

- Geen, gedeeltelijke, onwaarschijnlijke of wisselende verklaring omtrent identiteit financier, bepalingen van de overeenkomst, verkrijgingswijze van het geld
- Gegeven verklaringen kunnen niet eenvoudig worden geverifieerd

Voorbeelden**Loan-back witwassen****Figuur 12. Loan-back witwassen**

In dit voorbeeld heeft de crimineel grote hoeveelheden contant geld die witwassen moeten worden. Het contante geld wordt gestort op bankrekeningen in relatief kleinere bedragen, die bij de toezichthouders niet op zullen vallen ('smurfen'). De gelden worden vervolgens overgemaakt naar een buitenlandse

bankrekening van onderneming A, waar ze worden samengevoegd. Deze buitenlandse onderneming is eigendom van de crimineel. Vanuit de buitenlandse onderneming A worden de gelden overgemaakt aan de binnenlandse onderneming B, onder de titel van een lening aan onderneming B. In de boeken van onderneming B verschijnt deze lening als een lening o/g, geleend van onderneming A.

Het gebruik van voorgewende leningen

Tijdens een boekenonderzoek van een bedrijf constateerde de controlemedewerker twijfelachtige transacties tussen het bedrijf en een van zijn klanten, een telecombedrijf. Het telecombedrijf heeft verschillende diensten (bijv. schoonmaak, inhuur van personeel) afgenomen van het gecontroleerde bedrijf. De vermoedelijk overgewaardeerde transacties en de overdracht van middelen werden geleid via een accountantskantoor van de heer X, die ook het gecontroleerde bedrijf in eigendom had.

Een vermoeden ontstond dat de heer X nu kon beschikken over uit misdrijf afkomstige middelen (verkregen door belastingfraude) die witgewassen moesten worden. Nadere analyse bracht aan het licht dat de heer X nooit directe '*hands-on*' controle over de middelen heeft gehad. Hij structureerde en presenteerde de transacties en geldstromen als een reeks van handelingen tussen derden. Met de middelen die al in het financiële systeem waren geplaatst (bijv. op de bankrekening van het bedrijf dat werd gecontroleerd), werden de uit misdrijf afkomstige middelen verplaatst van de bankrekening van het gecontroleerde bedrijf naar de bankrekening van een onderaannemer, vermomd als betalingen voor geleverde diensten. Vervolgens verplaatste de onderaannemer deze middelen naar vijf personen als 'terugbetaling van persoonlijke leningen'. Deze personen gebruikten hetzelfde terugbetalingsschema jegens de heer X, waarbij elke persoon 1% als vergoeding hield. De witgewassen middelen waren nu in handen van de eigenaar (de heer X) en beschikbaar voor gebruik.

Indicatoren voor zakelijke dienstverleners

Inleiding

Zakelijke dienstverleners zijn rechtspersonen, natuurlijke personen of samenwerkingsverbanden die gespecialiseerde diensten verrichten. Onderscheid is te maken tussen:

Juridische dienstverleners (advocaten, notarissen):

- Juridisch advies
- Juridische bijstand
- Het oprichten van vennootschappen en rechtspersonen
- Het opmaken van overeenkomsten en akten bij koop en verkoop, alsmede levering en financiering van aandelen en vastgoed

Financiële dienstverleners (accountants, belastingadvies- en administratiekantoren, banken):

- Het verstrekken van belastingadvies
- Het verzorgen van belastingaangiften
- Het verrichten van werkzaamheden in verband met het opstellen, beoordelen of controleren van de jaarrekening of het voeren van administraties
- Bankdiensten (waaronder ook 'private banking')

Trustkantoren:

- Het opzetten en verkopen van rechtspersonen
- Het zijn van, of het regelen van, bestuurder(s) of vennoot van een rechtspersoon of vennootschap
- Het ter beschikking stellen van het (correspondentie)adres van het eigen trustkantoor aan de klant
- Het zijn van trustee
- Het zijn van bestuurder of vennoot van een rechtspersoon of vennootschap en het optreden namens de uiteindelijk gerechtigde

Een persoon die zijn crimineel verkregen gelden wil witwassen, kan op enig moment te maken krijgen met een zakelijke dienstverlener. Bij bepaalde rechtshandelingen in het economisch verkeer is de betrokkenheid van een zakelijke dienstverlener namelijk wettelijk voorgeschreven, bijvoorbeeld de tussenkomst van een notaris bij de levering van vastgoed, dan wel is het gebruik van diens expertise wenselijk. Naast een wettelijk toegewezen taakuitoefening en deskundigheid op specifieke terreinen van het economisch verkeer, zijn de zakelijke dienstverleners mede aantrekkelijk voor een crimineel om andere redenen. Te denken valt aan:

- De aard van de aangeboden diensten. Deze kunnen namelijk dienstbaar zijn aan criminele activiteiten en witwassen

- De goede naam en het aanzien van de beroepsgroep die vertrouwen oproept en een zekere schijn van legitimiteit aan een transactie verschaft, ook al valt deze buiten het primaire taakveld van de dienstverlener
- De geheimhoudingsplicht die geldt voor bepaalde dienstverleners
- De derdengeldrekeningen waarover bepaalde dienstverleners beschikken

Dit maakt dat zakelijke dienstverleners, te goeder trouw, te maken kunnen krijgen met criminelen en hun criminele geldstromen. Echter, er zijn ook zakelijke dienstverleners die willens en wetens diensten verlenen aan criminelen om hun criminele geldstromen te helpen verhullen.

Indicatoren

Ongebruikelijke verleende dienst

- Het verlenen van diensten die niet tot de dagelijkse praktijk behoren
- Het gebruik van de derdengeldrekening voor niet aan de beroepsuitoefening gerelateerde transacties

Ongebruikelijke keuze voor deze zakelijke dienstverlener

- De dienstverlener is gevestigd op grote afstand van de cliënt
- De dienstverlening waarom is gevraagd overstijgt de reguliere dienstverlening van deze dienstverlener

Ongebruikelijke beloning

- De vergoeding voor verleende diensten stijgt uit boven reguliere tarieven
- De vergoeding is qua inhoud en wijze van verkrijging, ongebruikelijk

Ongebruikelijke transacties, inkomen of vermogen

- Transacties die atypisch zijn gezien de dagelijkse praktijk, het reguliere inkomen, het vermogen of bestedingspatronen
 - Ongebruikelijke privé-transacties of een groot voordeel dat in de privé-sfeer wordt behaald
 - De dienstverlener faciliteert niet-transparante eigendom
 - De dienstverlener faciliteert geldstromen zonder bijbehorende diensten
-

Voorbeeld

Ongebruikelijke partijen bij de transactie

Onderneming Y uit financieel centrumland X heeft een effectenrekening bij een bank in land A. De uiteindelijke begunstigde eigenaar van bedrijf Y is een persoon uit land B. Op deze effectenrekening worden aandelen gehouden die genoteerd zijn aan de effectenbeurs van land B. Onderneming Z uit land B wil enkele van de aandelen van bedrijf Y kopen, maar weigert ze echter om onbekende redenen rechtstreeks van offshore vennootschap Y te kopen. Daarom kopen werknemers van de bank in land A de aandelen van offshore vennootschap Y namens de bank en verkopen ze deze onmiddellijk door aan onderneming Z.

Hoewel onderneming Z de aandelen niet rechtstreeks van bedrijf Y wil kopen, maken de bankmedewerkers het toch mogelijk dat de transactie plaatsvindt. Dit is ongebruikelijk.

De toezichthouder van bedrijf A meldt een ongebruikelijke transactie (STR) aan de FIU van land A, die de informatie rapporteert aan de belastingdienst van land A. Als gevolg hiervan worden de betrokken

werknemers van de bank ontslagen, worden ze belast voor de ontvangen betaling voor het mogelijk maken en uitvoeren van de transactie en de belastingdienst van land A deelt zijn informatie spontaan met land B.

Indicatoren van terrorismedinanciering

Indicatoren voor natuurlijke personen (niet-winst)

Inleiding

Dit hoofdstuk focust op indicatoren en gedragingen van natuurlijke personen met betrekking tot terrorismefinanciering die medewerkers van belastingdiensten tijdens hun dagelijkse activiteiten kunnen waarnemen. Voor dit doel is terrorismefinanciering opgesplitst in drie brede deelnemerscategorieën: 1) financiers en aanhangers; 2) organisatoren; en 3) uitvoerders. De categorieën worden gepresenteerd in de volgorde die de belastingdiensten kunnen tegenkomen.

Belastingdiensten beoordelen of controleren bestaande documenten en ingediende belastingaangiften meestal na afloop van een fiscaal tijdvak. Zo doende kunnen medewerkers van belastingdiensten illegale activiteiten van financiers/aanhangers en organisatoren aan het licht brengen. Uitvoerders daarentegen opereren in *'real time'* en zullen slechts een beperkte blootstelling hebben aan toezicht door belastingdiensten.

Afhankelijk van de grootte en mate van geavanceerdheid van de terroristische organisatie of subgroep, kunnen deelnemers tussen de drie categorieën bewegen. Groot of klein, formeel of informeel georganiseerd - of zelfs zelf-gefinancierd - terroristen hebben betrouwbare en voortdurende financieringsbronnen nodig. Het proces van terrorismefinanciering legt gegevens vast en laat bewijsmateriaal achter dat kan worden bekeken, geanalyseerd en verwerkt. Hierdoor wordt financiële *'intelligence'* gecreëerd die op zijn beurt de terrorismebestrijdingsautoriteiten en autoriteiten die terrorismefinanciering bestrijden helpen bij het aanpakken van deze voortdurende dreiging.

Financiers en aanhangers

Financiers en aanhangers zijn degenen die geld verstrekken (verzameld of gedoneerd) voor een terroristische organisatie of individuele uitvoerders. Deze middelen kunnen afkomstig zijn van legitieme bedrijven, donaties van liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties, of opbrengsten zijn van criminele activiteiten. De financiers/aanhangers kunnen onwetend zijn over, of zich bewust zijn van, de relatie met terrorisme. Hoewel er geheimzinnig kan worden gedaan over het uiteindelijke doel of de bestemming van de middelen, de geldstromen door de handen van de financiers/aanhangers kan op een bepaald niveau zichtbaar zijn voor de belastingdiensten.

Indicatoren voor financiers en aanhangers

Financiële activiteiten

- Misbruik van sociale voorzieningen of dubieuze verzoeken om (voorlopige) belastingteruggaven
-

-
- Ontvangen van financiële ondersteuning (of vergoedingen voor kosten/aankopen) van een onverwachte of niet te bepalen bron
 - Verplaatsing van middelen naar en van conflictgebieden of omliggende regio's
 - Geldautomaattransacties in conflictgebieden of omliggende regio's
 - Geldstromen die niet gerelateerd zijn aan verrichte arbeid of andere financiële afspraken of regelingen
 - Creditkaarten die door geldopnames op of bijna aan hun kredietlimiet zitten
 - Opstapelende leningen van verschillende verstrekkers, in een korte periode en met een waarschijnlijkheid dat aflossing niet zal plaatsvinden
 - Betalingen voor reizen naar en vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Grote of frequente giften aan liefdadigheidsinstellingen met connecties in conflictgebieden of omliggende regio's
 - Betalingen aan media of boekhandels die geassocieerd kunnen worden met het propageren van radicalisering, extremisme of geweld (bijv. voor de verspreiding of vervaardiging van propagandamateriaal zoals pamfletten, vlaggen, etc.)
 - Een wijziging in het gebruik van valuta, zoals een plotselinge wijziging naar het gebruik van minder transparante financiële instrumenten
 - Het gebruik van geldtransfers naar en van risicolanden of tussen personen in hetzelfde land, onder de meldgrens voor ongebruikelijke transacties in een poging niet te worden gezien, of zonder zakelijk doel
 - Een volmacht voor een bankrekening van een derde
 - Leningen verstrekt aan personen zonder zakelijk oogmerk (meestal zonder terugbetaling)
 - Giften aan bekende extremistische entiteiten
 - Betalingen door middel van geëncrypte geldtransfer-applicaties (bijv. een app op een mobiele telefoon)
 - Opeenhopende middelen van verschillende bronnen op een bankrekening, met een doorboeking van deze middelen naar één ontvangende rekening (een mogelijke uitvoerder), binnenlands of buitenlands
 - Leningen, kredieten en creditkaart schulden zonder terugbetalingen
 - Het gebruik van een of meerdere brievenbusfirma's
 - Kopen of verkopen van kostbare goederen (ook cultureel erfgoed) uit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Kopen of verkopen van namaakgoederen
 - Talrijke leningaanvragen
 - Hoge kasstortingen op bankrekening die niet kunnen worden verklaard uit bekende of verklaarde bronnen
 - Kasstortingen die gedaan zijn op een locatie die ver verwijderd is van waar de rekening wordt aangehouden of de rekeninghouder is gevestigd
 - Onverwachte en ongebruikelijk grote hoeveelheden contant geld die worden aangehouden in de onderneming of thuis
 - Snelle overboeking of uitgaven nadat kasstortingen zijn gedaan

Gedrag van een persoon

- Radicalisering (bijv. het aannemen van een naam die gerelateerd kan worden aan een extremistische of fundamentalistische groepering of beweging, een plotseling wijziging in levensstijl of gedrag, het gaan dragen van conservatieve religieuze kleding, etc.)
 - Het tonen van extremistische politieke of religieuze opvattingen
 - Bekritisieren van de overheid of overheidsbeleid met betrekking tot terrorisme-gerelateerde onderwerpen, propageren van radicalisme, extremisme of geweld (o.a. gezien door het gebruik van sociale media)
 - Reizen naar en vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Voorkomen op een sanctielijst
-

-
- Bekend zijn als betrokken dienstverlener bij frauduleuze aanvragen voor sociale uitkeringen en belastingteruggaven of toeslagen
-

Organisatoren

Organisatoren zijn degenen die de activiteiten van de terroristische organisatie (of subgroep) managen. Het zijn de strategische of tactische planners die toezicht houden op een of meer aspecten van de inspanningen van de organisatie (bijvoorbeeld werving, berichtgeving, planning, inkoop, het aansturen van ondergeschikten, etc.) om hun doelen en doelstellingen te bevorderen. Zij ontvangen geld van en kunnen communiceren met de financiers; en waar nodig middelen bewaren, verplaatsen en gebruiken.

Indicatoren voor organisatoren

Financiële activiteiten

- Verplaatsen van middelen naar en vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Geldautomaattransacties in conflictgebieden of omliggende regio's
 - Geldstromen die niet gerelateerd zijn aan verrichte arbeid of andere financiële afspraken of regelingen
 - Creditkaarten die door geldopnames op of bijna aan hun kredietlimiet zitten
 - Betalingen voor reizen naar en vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Betalingen voor het verkrijgen van speciale training (bijv. vliegbrevet, wapenvergunning, groot-rijbewijs, etc.)
 - Betalingen aan media of boekhandels die geassocieerd kunnen worden met het propageren van radicalisering, extremisme of geweld (bijv. voor de verspreiding of vervaardiging van propagandamateriaal zoals pamfletten, vlaggen, etc.)
 - Betalingen voor het huren van vergaderlocaties zonder een economisch belang of andere logische verklaring
 - Leningen of middelen ontvangen van een derde, zonder zakelijke doeleinden (meestal zonder terugbetalingen)
 - Betalingen door middel van geëncrypte geldtransfer-applicaties (bijv. een app op een mobiele telefoon)
 - Leningen, kredieten en creditkaartschulden zonder terugbetalingen
 - Vastgoedtransacties betaald door onbekende bronnen
 - Kopen of verkopen van kostbare goederen (ook cultureel erfgoed) uit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Leningen vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Hoge kasstortingen op bankrekening die niet kunnen worden verklaard uit bekende of verklaarde bronnen
 - Kasstortingen die gedaan zijn op een locatie die ver verwijderd is van waar de rekening wordt aangehouden of de rekeninghouder is gevestigd
 - (Voorlopige) belastingteruggaven blijken onjuist te zijn
 - Onverwachte en ongebruikelijk grote hoeveelheden contant geld die worden aangehouden in de onderneming of thuis
 - Contante geldopnames in risicolanden en in omliggende grensgebieden
 - Snelle overboeking of uitgaven nadat kasstortingen zijn gedaan
 - Dubieuze of onjuiste retourbetalingen door bedrijven aan vaste/terugkerende klanten (dit kan een indicatie zijn voor verplaatsen van middelen vanuit een onderneming naar een persoon of personen in een terroristische cel)
 - Gebruik van geldtransfers naar of vanuit risicolanden of tussen personen in deze landen voor bedragen onder de meldgrens voor het melden van ongebruikelijke transacties (in een poging buiten het zicht te blijven)
-

-
- Aankoop van zogenaamde 'dual-use' goederen (bijv. elektronica, chemische stoffen, wapens, trainingsmateriaal, survivalmateriaal, kaarten, GPS, PGP (geëncrypt/ontcrypten-uitgeschakeld) smartphones, etc.)

Gedrag van een persoon

- Radicalisering (bijv. het aannemen van een naam die gerelateerd kan worden aan een extremistische of fundamentalistische groepering of beweging, een plotseling wijziging in levensstijl of gedrag, het gaan dragen van conservatieve religieuze kleding, etc.)
 - Een geïsoleerd bestaan, afgezonderd van familie, werk of de samenleving in brede zin
 - Het tonen van extremistische politieke of religieuze opvattingen
 - Bekritisieren van de overheid of overheidsbeleid met betrekking tot terrorisme-gerelateerde onderwerpen, propageren van radicalisme, extremisme of geweld (o.a. gezien door het gebruik van sociale media)
 - Reizen naar en vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Voorkomen op een sanctielijst
 - Bekend zijn als betrokken dienstverlener bij frauduleuze aanvragen voor sociale uitkeringen en belastingteruggaven of toeslagen
-

Uitvoerders

Uitvoerders zijn degenen die zelf de terroristische daad plegen. Dit omvat 'lone actors', gewelddadige extremisten van eigen bodem, buitenlandse strijders (aspiraties hebbende of teruggekomen), evenals slapende cellen van terroristen die worden ondersteund of geregisseerd door een aangewezen terroristische organisatie. Tekenend van zelfradicalisering kunnen online worden waargenomen via blogs, sociale media of zelfs in het nieuws. Als dergelijke indicatoren worden waargenomen, kunnen medewerkers van belastingdiensten, via het management, naar de juiste autoriteiten verwijzen.

Indicatoren voor uitvoerders

Financiële activiteiten

- Een significante wijziging in het (fiscale) aangiftgedrag (bijv. een periode zonder aangiften)
 - Misbruik van sociale uitkeringen of dubieuze verzoeken om (voorlopige) teruggaven of toeslagen
 - Ontvangen van financiële ondersteuning (of vergoedingen voor kosten/aankopen) van een onverwachte of niet te bepalen bron
 - Grote of frequente contante transacties, gerelateerd aan de hoogte van het inkomen (bijv. ondersteuning door derden)
 - Verplaatsen van middelen naar en vanuit, alsmede geldautomaattransacties in conflictgebieden of omliggende regio's
 - Creditkaarten die door geldopnames op of bijna aan hun kredietlimiet zitten
 - Opstapelende leningen van verschillende verstrekkers, in een korte periode en met een waarschijnlijkheid dat aflossing niet zal plaatsvinden
 - Betalingen voor reizen naar en vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Betalingen voor het verkrijgen van speciale training (bijv. vliegbrevet, wapenvergunning, groot-rijbewijs, etc.)
 - Leningen of middelen ontvangen van een derde, zonder zakelijke doeleinden (meestal zonder terugbetalingen)
 - Leningen, kredieten en creditkaart schulden zonder terugbetalingen
 - Leningen vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Talrijke leningaanvragen
-

-
- Betalingen door middel van geëncrypte geldtransfer-applicaties (bijv. een app op een mobiele telefoon)
 - Betalingen aan media of boekhandels die geassocieerd kunnen worden met het propageren van radicalisering, extremisme of geweld (bijv. voor de verspreiding of vervaardiging van propagandamateriaal zoals pamfletten, vlaggen, etc.)
 - Kopen en verkopen van namaakgoederen
 - Kasstortingen vanuit onverklaarde bronnen
 - Hoge kasstortingen op bankrekening die niet kunnen worden verklaard uit bekende of verklaarde bronnen
 - Kasstortingen die gedaan zijn op een locatie die ver verwijderd is van waar de rekening wordt aangehouden of de rekeninghouder is gevestigd
 - Onverwachte en ongebruikelijk grote hoeveelheden contant geld die worden aangehouden in de onderneming of thuis
 - Contante geldopnames in risicolanden en in omliggende grensgebieden
 - Snelle overboeking of uitgaven nadat kasstortingen zijn gedaan
 - Aankoop van zogenaamde 'dual-use' goederen (bijv. elektronica, chemische stoffen, wapens, trainingsmateriaal, survivalmateriaal, kaarten, GPS, PGP (geëncrypt/ontcrypten-uitgeschakeld) smartphones, etc.)

Gedrag van een persoon

- Radicalisering (bijv. het aannemen van een naam die gerelateerd kan worden aan een extremistische of fundamentalistische groepering of beweging, een plotseling wijziging in levensstijl of gedrag, het gaan dragen van conservatieve religieuze kleding, etc.)
 - Een geïsoleerd bestaan, afgezonderd van familie, werk of de samenleving in brede zin
 - Het tonen van extremistische politieke of religieuze opvattingen
 - Bekritisieren van de overheid of overheidsbeleid met betrekking tot terrorisme-gerelateerde onderwerpen, propageren van radicalisme, extremisme of geweld (o.a. gezien door het gebruik van sociale media)
 - Reizen naar en vanuit conflictgebieden of omliggende regio's
 - Voorkomen op een sanctielijst
 - Bekend zijn als betrokken dienstverlener bij frauduleuze aanvragen voor sociale uitkeringen en belastingteruggaven of toeslagen
-

Voorbeelden

Significante verandering in aangiftegedrag

Significante veranderingen in het belastingaangifte-gedrag van een persoon, of van een rechtspersoon die het eigendom is van de persoon, is een indicator om rekening mee te houden bij het uitvoeren van een kantoortoets of het voorbereiden van een boekenonderzoek. Bijvoorbeeld, in eerdere aangiften (of verzoeken om voorlopige teruggave) meldt een persoon dat hij tussen USD 40.000-50.000 per jaar als looninkomsten heeft en daarnaast een aantal aftrekbare kosten. Deze persoon meldt later echter USD 25.000 aan looninkomsten en aftrekbare kosten die ongewoon lijken en niet worden ondersteund door de weinige gegevens die beschikbaar zijn voor de belastingdienst. Dit kan erop wijzen dat de belastingplichtige inkomsten en aftrekbare kosten onjuist aangeeft, om de teruggave te maximaliseren. Deze teruggave kan vervolgens worden gebruikt om verdachte activiteiten te financieren, waaronder terrorisme of een ander misdrijf.

Belastingteruggaven worden betaald op een bij de Belastingdienst bekende bankrekening. In sommige landen is het mogelijk niet alleen een rekeningnummer te wijzigen, maar ook om teruggaven te laten storten op een (prepaid) betaalkaart. Een dergelijke wijziging moet vragen oproepen, omdat dit meestal is

ingegeven door en behoefte aan meer anonimiteit en minder toezicht op de besteding van de ontvangen teruggave.

Dubieuze aanvraag voor een belastingteruggave

Een persoon dient een opzettelijk onjuiste aangifte in. Hij heeft ten onrechte zijn inkomen voor een (te hoog) bedrag van USD 150.000 aangegeven, terwijl hij aftrek claimde voor verschillende categorieën uitgaven (bijv. medische kosten, kinderopvang, giften, enz.). Dit is opmerkelijk omdat het niet bekend is dat de persoon kinderen heeft. Bijgevolg wordt hem een teruggave verleend voor een bedrag van USD 10 000. Gebruikmakend van geldtransfers wordt dit bedrag vervolgens in kleinere porties verzonden naar een land dat grenst aan een conflictgebied. Een tussenpersoon in dat land faciliteert vervolgens de levering van het geld aan de broer van de persoon, in een land waar terroristische activiteiten plaatsvinden. Deze broer is een buitenlandse strijder namens een bekende terroristische organisatie, die op een sanctielijst staat.

In het begin was het misschien niet duidelijk dat de gebeurtenissen in deze casus iets te maken hadden met terrorismefinanciering. Echter, de stapje voor stapje nieuw verkregen informatie door de juiste vragen te stellen, leverde een aantal indicatoren voor terrorismefinanciering op, zoals als een poging om de omvang van het totale verzonden bedrag te verbergen door te 'smurfen', dat de betrokken locatie een land is dat grenst aan een conflictgebied en dat de ontvanger van de overgemaakte gelden een buitenlandse strijder is, verbonden aan een terroristische organisatie.

In een ander voorbeeld werd een potentiële buitenlandse strijder (D), 28 jaar oud, geïdentificeerd tijdens het onderzoek naar een netwerk dat reizen faciliteerde om personen naar het buitenland sturen om daar gewelddadige terroristische daden te plegen. De heer D werd geworven en begon aan trainingen in de vaardigheden die nodig zijn om deel te nemen aan gewelddadige terroristische activiteiten in het buitenland. De trainingen omvatten vechtsporten, vuurwapens en messen, taalvaardigheden, etc..

Om geld beschikbaar te hebben voor zijn verblijf in het buitenland, hebben de heer D en anderen samengespannen om een opzettelijk onjuiste belastingaangifte in te dienen voor de heer D waarin hij ten onrechte vermeldde dat drie kinderen bij hem woonden en dat zij afhankelijk van hem waren (familieleden). Als gevolg van die onjuiste aangifte ontving D een belastingteruggave van USD 5.587.

Verduistering van overheidsgeld

Een boekenonderzoek door de belastingdienst bracht aan het licht dat een persoon (de heer X) een bedrijf gebruikte, waar hij directielid was, om fondsen in te zamelen waarvan vervolgens werd vermoed dat ze werden gebruikt voor de financiering van terrorisme. Dit bedrijf ontving financiering van de overheid om de integratie van immigranten in de samenleving te bevorderen.

De heer X gebruikte zijn positie om overheidsfinanciering van het bedrijf (de bron van de terrorismefinanciering) te verduisteren, via een 'gokaccount'. Van het gokaccount stuurde hij het geld naar zijn persoonlijke bankrekening. Desgevraagd verklaarde de heer X dat het geld afkomstig was van gokwinsten. De stortingen op de bankrekening van de heer X, waarvan hij beweerde dat het gokwinsten waren, bedroegen EUR 20.000, EUR 130.000 en EUR 26.000 voor respectievelijk 2014, 2015 en 2016.

Uiteindelijk, bij het verplaatsen van de middelen, vonden deze hun weg naar twee verschillende bestedingsdoelen. Door analyse van de bankafschriften van de heer X, merkten de belastingambtenaren ten eerste op dat hij in de opvanggebieden voor vluchtelingen reisde op de Balkan, in Midden-Europa en in het Midden-Oosten. Ten tweede, zoals eerder vermeld, werden middelen van het persoonlijke 'gokaccount' naar een andere bankrekening geleid. De belastingdienst stelde vast dat deze bankrekening werd gebruikt om de activiteiten van tien onbekende personen en een bekende persoon (de heer Z) te financieren. Deze transacties lieten een papieren spoor achter dat belastingambtenaren konden volgen. Met name hebben belastingambtenaren het volgende geconstateerd:

- Bankafschriften toonden stortingen/overboekingen van een ongebruikelijke omvang aan
- Er waren dubieuze verklaringen over de bron van de gestorte/overgeboekte bedragen
- In de belastingaangiften waren deze inkomsten niet aangegeven
- Bankafschriften toonden ook andere ongebruikelijke transacties (bijv. dubieuze overboekingen naar onbekende rekeningen, aankopen die te maken hebben met reizen naar landen met een hoog risico)

De belastingdienst heeft de rekening van de heer Z verder onderzocht en een andere bron van de stortingen gevonden. Een derde persoon die bestuurslid was in een kleuterschool verduisterde geld van de kleuterschool en maakte deze over naar dezelfde rekening die de heer Z gebruikte. Dit leidde tot de analyse van de bankafschriften van de kleuterschool, waar de autoriteiten grote hoeveelheden geldopnames en aankopen zagen die schijnbaar niet verbonden waren met de kleuterschool.

Verdachte investeringen in vastgoed

De douane van een land ontdekte een ongebruikelijke hoeveelheid bankafschriften bij een persoon (A) die naar een land reisde dat grenst aan een conflictgebied. Vanwege het vermoeden van belastingontduiking werd de casus verwezen naar de belastingdienst.

De belastingdienst voerde een onderzoek uit, die uiteindelijk een diepgaande analyse van de financiële situatie van de heer A. omvatte. In zijn interview met de belastingdienst zei de heer A dat hij een 'zakelijke' regeling met een derde partij (de heer B) was aangegaan om potentiële eigendommen (in conflictgebieden met een hoog risico) te zoeken waar de heer B in zou kunnen investeren.

Als onderdeel van de regeling zou de heer B grote overboekingen (EUR 1 miljoen in de afgelopen 10 jaar) uitvoeren op de bankrekening van de heer A, voor investeringen in vastgoed. Van zijn kant zou de heer A een jaarlijkse 'commissievergoeding voor financiële diensten' ontvangen van EUR 5.000, plus de eventuele rente bijgeschreven op de bankrekening van de heer A. Naar eigen zeggen had de heer A geen eerdere ervaring met het kopen van vastgoed.

Op basis van deze ongebruikelijke feiten en omstandigheden overweegt de belastingdienst een verwijzing naar de juiste autoriteiten voor de bestrijding van terrorismefinanciering. Ze stelden vast dat er geen vastgoedtransacties waren, maar veel overboekingen van de heer B naar onbekende partijen in de conflictgebieden met een hoog risico, via de heer A.

Indicatoren voor ondernemingen

Inleiding

Het gebruik van ondernemingen (rechtspersonen, samenwerkingsvormen en eenmansbedrijven) bij de financiering van terroristische activiteiten moet niet over het hoofd worden gezien. Ondernemingen kunnen worden gebruikt als bron voor het genereren van middelen (legaal en/of illegaal) om terrorisme te financieren. Ze kunnen ook een vehikel zijn voor de verplaatsing van zowel middelen als voorraden (bijvoorbeeld via handelstransacties) die terroristische activiteiten vergemakkelijken. Tijdens een boekenonderzoek van een bedrijf is het belangrijk om op de hoogte te zijn van deze twee punten bij het onderzoek van het bedrijf en zijn transacties.

Indicatoren

Ongebruikelijke transacties en transactiepartijen

- Transacties (bijv. verzendingen, overboekingen, geldtransfers, geldkoeriers) met partijen in conflictgebieden of omliggende regio's
- Verplaatsing van middelen via de kanalen anders dan de gereuleerde financiële sector (bijv. hawala en andere informele systemen)
- Verplaatsing van middelen door geëncrypte geldtransfer applicaties (bijv. via een app op een mobiele telefoon)
- Transacties met een ongebruikelijke geldverstrekker
- Dubieuze of fictieve retourbetalingen door bedrijven aan vaste/terugkerende klanten (dit kan een indicatie zijn voor verplaatsen van middelen vanuit een onderneming naar een persoon of personen in een terroristische cel)
- Risicovolle goederen zoals dure goederen en zogenaamde '*dual use*' goederen in onverwacht grote hoeveelheden

Ongebruikelijke geldstromen

- Talrijke inkomende en uitgaande geldstromen op zakelijke bankrekeningen zonder duidelijk bedrijfseconomisch belang
 - Ontbrekende onderliggende documentatie betreffende het doel, de bron of de bestemming van de middelen
 - Snelle overboeking of uitgaven nadat kasstortingen zijn gedaan
 - Contante geldopnames in risicolanden en in omliggende grensgebieden
 - Hoge kasstortingen op bankrekening die niet kunnen worden verklaard uit bekende of verklaarde bronnen
 - Kasstortingen die gedaan zijn op een locatie die ver verwijderd is van waar de rekening wordt aangehouden of de rekeninghouder is gevestigd
 - Indicatoren voor andere vormen van fraude (creditkaarten, leningen), zoals een ongebruikelijke hoeveelheid aanvragen voor leningen of creditkaarten
 - Onverwachte en ongebruikelijk grote hoeveelheden contant geld die worden aangehouden in de onderneming of thuis
-

Ongebruikelijke bedrijfsactiviteiten

- De aankoop of opslag van goederen die niet in relatie staan tot de bedrijfsvoering (bijv. een kopieerwinkel die gasmaskers koopt, geëncrypte telefoons, kampeeruitrusting, kunstmest)
- Excessieve aankoop of opslag van zogenaamde 'dual use' goederen die verboden zijn, slechts beperkt mogen worden gehouden of waar een vergunning voor nodig is (bijv. radioactief materiaal, chemicaliën en explosieven)
- Niet verklaard tekort in de voorraad 'dual use' goederen
- Verkoop van 'dual use' goederen die verboden zijn, slechts beperkt mogen worden gehouden of waar een vergunning voor nodig is, aan onbekende kopers
- Excessieve kasstortingen en andere bezittingen die niet te relateren zijn aan omzet of schulden
- Activa die worden gebruikt door onbekende of niet-geïdentificeerde personen of entiteiten zonder dat daar een vergoeding tegenover staat

Ongebruikelijke uitgaven

- Betalen voor reizen naar en vanuit conflictgebieden of omliggende regio's voor derden
- Grote of frequente giften aan liefdadigheidsinstellingen met connecties in conflictgebieden of omliggende regio's
- Activa die door de onderneming zijn betaald, maar de niet gelokaliseerd of gecheckt kunnen worden
- Advertenties, publicaties of andere facturen voor drukkosten die zijn aangetroffen of waarvoor kostenafrek wordt gevraagd, maar waarvan het gebruik niet in de bedrijfsvoering wordt gezien (mogelijke vervaardiging van propagandamateriaal, pamfletten, vlaggen, etc.)
- Privébezittingen of kosten die door de onderneming worden betaald, maar die niet worden aangewend door de eigenaar van het bedrijf

Voorbeelden***Activa die zonder vergoeding door onbekenden of niet-geïdentificeerden worden gebruikt***

Een basisaannname is dat activa optimaal worden gebruikt voor economische doeleinden. De ontdekking dat bedrijfsmiddelen worden gebruikt door personen die geen band hebben met het bedrijf (of haar eigenaren) en/of worden gebruikt zonder redelijke vergoeding voor het bedrijf, is een indicator voor terrorismefinanciering en, op zijn minst, verder onderzoek waardig.

Een financieringsbron – belastingteruggaven

Er zijn legitieme redenen waarom een bedrijf een belastingteruggave vraagt, of het nu om omzetbelasting, inkomsten/vennootschapsbelasting of beide gaat. Men kan bijvoorbeeld bij het opstarten van een nieuw bedrijf belastingteruggaven verwachten. Wanneer echter wordt vermoed dat belastingteruggaven ten onrechte zijn gevraagd, dan kunnen belastingdiensten de mogelijkheid overwegen dat deze werden gebruikt of kunnen worden gebruikt voor terrorismefinanciering. Indicatoren die kunnen wijzen op onterecht ingediende belastingteruggaven zijn:

- Niet-gedocumenteerde of fictieve uitgaven bij bedrijven in risicolanden (zij kunnen een bedrijfsverlies creëren en mogelijk onterechte belastingteruggaven genereren, ook bijvoorbeeld omzetbelasting). Bovendien kunnen dergelijke fictieve uitgaven betekenen dat middelen worden verplaatst naar risicolanden.
- Afkomen van omzet waardoor het lijkt dat de onderneming niet winstgevend is. Niet alleen kan dit afkomen helpen bij het creëren van een onterechte belastingteruggave, het kan ook aangeven dat

geld rechtstreeks wordt gebruikt voor terrorismefinanciering in plaats van ten behoeve van de bedrijfseigenaar.

Betalingen voor goederen of diensten worden ontvangen van verschillende entiteiten uit offshore-jurisdicties

Een herstructurering van bedrijf A vond plaats tijdens zijn belastingplicht in land A, wat resulteerde in de oprichting van nieuwe handelsentiteiten. Uit de documentatie bleek dat goederen hoofdzakelijk werden geleverd aan één offshore entiteit die zich in één land bevond. Betalingen voor de goederen echter werden ontvangen van meerdere entiteiten in verschillende offshore jurisdicties, waaronder brievenbusmaatschappijen gevestigd in jurisdicties met een hoog risico. Er waren aanwijzingen dat de exportdocumenten valselijk waren opgemaakt of gewijzigd in het douanerapportagesysteem lang nadat de goederen waren verzonden (mogelijk in antwoord op verzoeken om informatie van de respectieve belastingdienst in land A). De prijzen van uitgevoerde goederen werden regelmatig aangepast, waarbij regelmatig restitutieaanvragen werden ingediend. De juistheid van deze aanvragen werd als twijfelachtig beschouwd. Middelen werden in en uit land A geleid via twee geldtransactiekantoren en offshore trusts, in afwezigheid van economische activiteiten in verband met het bedrijf. Bezittingen verzameld door personen verbonden aan bedrijf A konden niet worden verklaard en waren niet te relateren aan de exportactiviteiten. Verder was bedrijf A actief in een sector met een hoog risico op corruptie en omkoping.

Aankoop van een disproportionele hoeveelheid kunstmest

Een persoon (de heer F) is uitgesloten van de jeugdbeweging van een rechtse politieke partij vanwege zijn extreme neigingen en uitingen. Hij heeft beperkte sociale contacten, maar is actief op sociale media en in gamingplatforms. De heer F wordt ook verdacht betrokken te zijn bij frauduleuze activiteiten (internetverkoop van valse documenten en investeringen in de financiële markt). De opbrengst van deze vermoedelijke illegale activiteiten wordt verplaatst naar een eenmanszaak.

In dit bedrijf koopt de heer F een kleine, afgelegen boerderij waar voorbereidingen ongestoord kunnen plaatsvinden. Hij exploiteert de boerderij helemaal alleen, zonder te beschikken over enige ervaring of opleiding. Hij koopt een busje van een model dat zelden door boeren wordt gebruikt. F gebruikt het bedrijf om 6.000 kg kunstmest te kopen van een lokale leverancier en van verschillende buitenlandse leveranciers. Hij importeert chemicaliën om de kunstmest om te zetten in explosieven. De heer F gebruikte zijn lidmaatschap van een wapenclub om pistolen, jachtgeweren en semi-automatische wapens te verwerven.

Een boekenonderzoek door de belastingdienst had de volgende indicatoren zichtbaar kunnen maken:

Indicatoren	Bron
Onbekende of verdachte herkomst van de middelen om de boerderij te kopen	Belastingaangiften en bankafschriften
Ontbreken van ervaring als boer of met zakendoen	Kamer van Koophandel
Exploiteren van een boerderij of onderneming zonder personeel	Boerderij en belastingaangiften
Ongebruikelijk grote hoeveelheid kunstmest gezien de omvang van de boerderij	Accountantsrapport en omzetgegevens
Import uit het buitenland (terwijl lokaal verkrijgbaar)	Douanedocumenten, accountantsrapporten en bankafschriften
Bezit van wapens en wapenvergunning	Wapenregister, politie

In veel landen is de verkoop van meststoffen gereguleerd, omdat deze met diesel kunnen worden gemengd om bommen met ammoniumnitraat/brandstof te maken. Er zijn vaak vergelijkbare eisen voor detailhandelaren om verdachte activiteiten of grote hoeveelheden gerelateerd aan bepaalde chemicaliën, industriële gassen, explosieven, vuurwapens en munitie en andere gevaarlijke materialen te melden.

Indicatoren voor liefdadigheidsinstellingen en non- profitorganisaties

Inleiding

Liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties zijn kwetsbaar om te worden gebruikt, bewust of onbewust, om geld te ontvangen en te betalen ter ondersteuning van criminele activiteiten, waaronder terrorismefinanciering. Hoewel het aantal liefdadigheidsinstellingen en non-profitorganisaties dat betrokken is bij terrorismefinanciering een zeer klein percentage van de non-profitsector vertegenwoordigt, moeten medewerkers van belastingdiensten zich ervan bewust zijn dat deze sectoren een hoog risico lopen.

Indicatoren

Ongebruikelijke transacties en transactiepartijen

- Giften ontvangen van een overheid die terrorisme steunt of van buitenlandse rechtspersonen uit een conflictgebied of omliggende regio's, vooral als er geen heldere bestaande relatie is of onderliggende documenten ontbreken
 - Cumulatief grote, niet gerechtvaardigde donaties, vooral als deze hoofdzakelijk in contanten worden gedaan
 - Gebruik van de middelen voor uitgaven die niet te relateren zijn aan de normale activiteiten van de non-profitorganisaties
 - Geldtransfers naar jurisdicties die geen relatie hebben met de activiteiten van de liefdadigheidsinstelling of non-profitorganisaties
 - De feitelijke uitgaven voor goederen verschillen van de facturen of transportdocumenten
 - Een entiteit presenteert zichzelf als een liefdadigheidsinstelling maar werkt in een niet-geregistreerde hoedanigheid om toezicht te vermijden
 - Directieleden, sleutelfunctionarissen of grote sponsoren die eerder betrokken zijn geweest bij verdachte of gesanctioneerde liefdadigheidsinstellingen
 - Directieleden, sleutelfunctionarissen of grote sponsoren waarover in open bronnen ongunstige of negatief wordt gepubliceerd
 - Geassocieerde buitenlandse entiteiten, agenten of werknemers waarover in open bronnen ongunstig of negatief wordt gepubliceerd
 - Overdracht van middelen of bezittingen naar entiteiten die gevestigd zijn in, of actief zijn in conflictgebieden of omliggende regio's, vooral als geen verslag is gedaan over activiteiten of projecten
-

-
- Directieleden, sleutelfunctionarissen of agenten van een liefdadigheidsinstelling of non-profitorganisatie die geassocieerd zijn met organisaties of personen die te relateren zijn aan terrorismefinanciering
 - Verspreiding/publicatie van ideologieën of andere materialen via het internet of andere media
-

Indicatoren voor cryptovaluta

Inleiding

Hoewel de acceptatie en het gebruik van cryptovaluta toeneemt, is het gebruik van deze virtuele waardeoverdrachtssystemen voor terrorismefinancieringsdoeleinden niet op grote schaal waargenomen. In een aantal oproepen op het internet, voor financiële ondersteuning van terroristische organisaties, zijn donaties gevraagd in de vorm van Bitcoin of andere cryptovaluta. Bij deze 'donaties' zijn slechts zeer kleine hoeveelheden cryptovaluta betrokken. De ongunstige condities in conflictgebieden (bijv. gebrek aan elektriciteit, internettoegang, geweld, gebrek aan middelen om te kopen, enz.) verhinderen het gebruik van cryptovaluta.

In ontwikkelde landen met een stabiele infrastructuur en stabiele economische omstandigheden kunnen cryptovaluta worden gebruikt om goederen en diensten te verzamelen, op te slaan, te verplaatsen en mogelijk te gebruiken ter ondersteuning van terroristische doelen en operaties. Medewerkers van belastingdiensten zullen waarschijnlijk geen indicatoren van dergelijke activiteiten waarnemen, aangezien deze meestal op het 'dark web' plaatsvinden. Op het 'dark web' zijn bijvoorbeeld oproepen voor cryptovaluta-donaties gevonden om terreuractiviteiten mogelijk te maken. Voorwerpen die kunnen worden gebruikt om terreuraanslagen mogelijk te maken (bijv. valse paspoorten, andere identiteitsbewijzen, wapens) zijn gemakkelijk te vinden op het 'dark web'.

Cryptovaluta kunnen worden gebruikt om het verzamelen van middelen voor terrorismefinanciering te vergemakkelijken. Hoewel het gebruik van cryptovaluta niet wijdverbreid is, zijn er personen die manieren zullen zoeken om cryptovaluta in de verschillende stadia van terrorismefinanciering te gebruiken en dus moeten medewerkers van belastingdiensten alert blijven op de indicatoren of een combinatie daarvan.

Indicatoren

Ongebruikelijke herkomst

- Ontvangst van cryptovaluta van personen of entiteiten, of vanuit locaties die geassocieerd zijn met terrorisme of uit conflictgebieden en omliggende regio's

Ongebruikelijke transacties

- Verplaatsing van cryptovaluta naar personen of organisaties die geassocieerd zijn met conflictgebieden of omliggende regio's
 - Aankoop van zogenaamde 'dual use'-goederen, camping- of survivalmateriaal en medische benodigdheden die met cryptovaluta worden betaald
 - Directe levering van dergelijke aankopen in conflictgebieden of omliggende regio's
-

Voorbeeld

Het belang van het zien van het grote plaatje

Het volgende voorbeeld benadrukt het belang van het zien van het grote geheel en alle mogelijke indicatoren bij de beslissing over een verwijzing naar de juiste autoriteiten.

Tussen maart 2017 en de datum van haar poging om op 31 juli 2017 naar Syrië te reizen, was een 27-jarige vrouw (mevrouw C) betrokken bij een fraude waarin talloze Amerikaanse financiële instellingen werden opgericht. Concreet heeft mevrouw C onder valse voorwendselen een lening verkregen van meer dan USD 22.000. Mevrouw C. heeft ook frauduleus meer dan een dozijn creditkaarten aangevraagd en gebruikt, waarmee zij online voor ongeveer USD 62.000 Bitcoins en andere cryptovaluta heeft gekocht. Daarna had mevrouw C een uitgavenpatroon dat resulteerde in verschillende overboekingen van in totaal meer dan USD 150.000 aan personen en (lege) vennootschappen die stromannen waren voor buitenlandse terroristische organisaties.

Hoewel deze zaak uiteindelijk werd ontdekt en onderzocht door opsporingsdiensten, was er een papieren spoor met indicatoren dat door medewerkers van belastingdiensten gezien had kunnen worden, waaronder:

- Ongebruikelijk grote hoeveelheid papierwerk dat betrekking had op verschillende creditkaarten
- Creditkaarten verkregen voor specifieke doeleinden (bijv. om cryptovaluta te kopen)
- Een vastlegging van de inloggegevens voor een zogenaamde 'wallet' voor de cryptovaluta
- Ongebruikelijke documenten die betrekking hebben op de lening
- Bankafschriften met ongebruikelijke transacties (bijv. dubieuze bronnen, relatief snelle bij- en afschrijvingen, transacties naar risicolanden en offshore centra)

Achtergrondinformatie

De websites van de FATF (www.fatf-gafi.org), de Wereldbank (www.worldbank.org), het Internationale Monetaire Fonds (www.imf.org) en de Verenigde Naties (www.un.org) bevatten aanvullend materiaal over witwassen en terrorismefinanciering.

Achtergrondinformatie over witwassen

- FATF (2012-2018), International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/recommendations.html

Achtergrondinformatie over terrorismefinanciering

- FATF (2008), Proliferation Financing Report, www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Typologies%20Report%20on%20Proliferation%20Financing.pdf
- FATF (2012-2018), International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/recommendations.html
- FATF (2013), Money Laundering and Terrorist Financing; Vulnerabilities of Legal Professionals, www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf
- FATF (2014), Risk of terrorist abuse in non-profit organisations, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk-of-terrorist-abuse-in-non-profit-organisations.pdf
- FATF (2015), Best practices on combating the abuse of non-profit organisations - recommendation 8, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf
- FATF (2015), Emerging Terrorist Financing Risks, FATF, Paris www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/emerging-terrorist-financing-risks.html
- FATF (2015), Financing of the terrorist organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL), FATF, www.fatf-gafi.org/topics/methodsandtrends/documents/financing-of-terrorist-organisation-isil.html
- FATF-GIABA-GABAC (2016), Terrorist Financing in West and Central Africa, FATF, Paris www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/terrorist-financing-west-central-africa.html
- FATF (2016), Guidance on the criminalisation of terrorist financing (Recommendation 5), FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/criminalising-terrorist-financing.html

- FATF (2018), Financing of Recruitment for Terrorist Purposes, FATF, Paris www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/financing-recruitment-terrorist-purposes.html
- FATF (2018), Professional Money Laundering, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-Money-Laundering.pdf
- Verordening (EG) nr. 552/2009 van 22 juni 2009 die een wijziging bevat van bijlage XVII bij Verordening (EG) nr. van het Europese Parlement en de Raad inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (*Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals, REACH*). Deze bijlage bevat de beperkingen voor het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten.

Indicatoren van witwassen en terrorismefinanciering

Handboek voor medewerkers van de Belastingdienst

Financiële misdrijven, waaronder fiscale misdrijven, witwassen van geld en financieren van terrorisme ondermijnen de politieke en economische belangen van jurisdicties en vormen een ernstige bedreiging voor de nationale veiligheid. Belastingdiensten hebben een centrale rol bij het identificeren en melden van witwassen en terrorismefinanciering. Het doel van dit handboek is het bewustzijn bij medewerkers van belastingdiensten over de gevolgen van bepaalde transacties en activiteiten, te relateren aan witwassen of terrorismefinanciering, te vergroten.

Voor meer informatie:

OECD.TaxandCrime@oecd.org

www.oecd.org/tax/crime

[@OECDtax](https://twitter.com/OECDtax)

